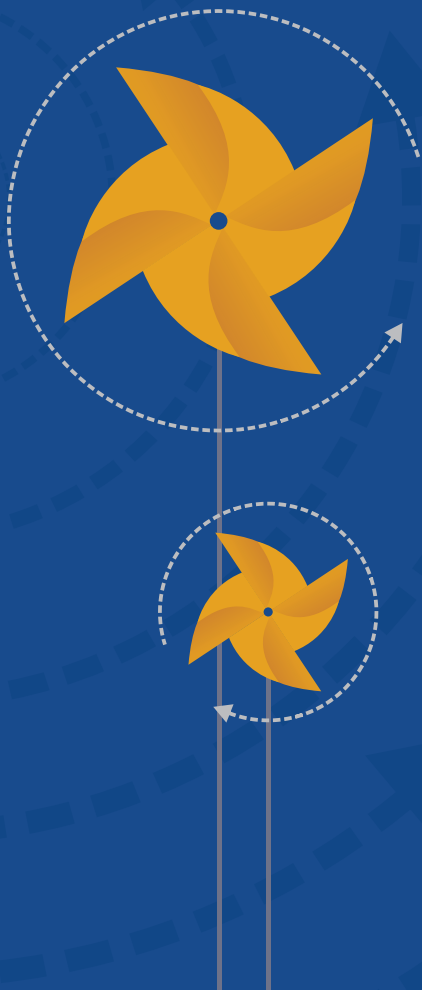

Товариство Східноєвропейський демократичний центр
Молодіжна організація «Нова генерація»

Як здійснювати зміни у місцевих громадах?

Приклади успішних локальних ініціатив,
реалізованих українськими громадськими організаціями

Як здійснювати зміни у місцевих громадах?

Приклади успішних локальних ініціатив,
реалізованих українськими громадськими організаціями

Видавець:

Товариство Східноєвропейський демократичний центр, Варшава 2012

Публікація на умовах ліцензії

Із зазначенням імені автора-некомерційна-на тих же умовах 3.0
(CC BY-NC-SA 3.0).

Координаторки публікації:

Наталія Кертичак, Наталія Чермошенцева

Проект обкладинки:

Андрій Філь

Коректа:

Валентина Лотоцька

Типографія і верстка:

Tyrsa Sp. z o.o.

www.tyrsa.pl

Друкарня:

Efekt s.j.

Публікація підготовлена в рамках проекту
«Посилення впливу громадських організацій у місцевих громадах
південної України», реалізованого Східноєвропейським демократичним
центром у співпраці з Молодіжною організацією «Нова генерація»
за підтримки National Endowment for Democracy.

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

Розповсюджується безкоштовно.

ISBN 978-83-916658-62

Товариство Східноєвропейський демократичний центр
Молодіжна організація «Нова генерація»

Як здійснювати зміни у місцевих громадах?

Приклади успішних локальних ініціатив,
реалізованих українськими громадськими організаціями

Варшава 2012

Як здійснювати зміни у місцевих громадах – вступне слово від координаторів
(Наталія Кертичак, Наталія Чермошенцева) **7**

Повірити у свої сили (Неля Лавріненко) **9**

Про діяльність на місцевому рівні (Юрій Степанець) **10**

Приклади успішних локальних ініціатив, реалізованих українськими громадськими організаціями

1. **Красу й затишок рідному парку** – Ініціативна група «Відродження» (м. Ічня, Чернігівська обл.) **12**

2. **Створюємо світ без бар'єрів** – Вінницька обласна громадська організація молоді з обмеженими фізичними можливостями «Гармонія» (м. Вінниця, Вінницька обл.) **15**

3. **Молодіжна інформаційна сторінка «Медіа-палітра»** – Міська молодіжна громадська організація «Інститут громадського розвитку «Ортега-і-Гасет» (м. Токмак, Запорізька обл.) **18**

4. **Сприяння розвитку молодіжних громадських ініціатив в Білозерському районі Херсонської області** – Білозерський районний осередок Херсонської обласної молодіжної громадської організації «Молодіжний центр регіонального розвитку» (сmt. Білозерка, Херсонська обл.) **23**

5. **Сільська школа – осередок активності: Кардашинка здатна на диво!** – Херсонський міський Центр молодіжних ініціатив «Тотем» (м. Херсон, Херсонська обл.) **28**

6. **Школа волонтерів** – Чаплинський районний осередок Ліги соціальних працівників України (сmt. Чаплинка, Херсонська обл.) **34**

7. **Діти мріють про щасливу громаду** – Хмельницька обласна громадська організація Фонд Сталого Розвитку «Стара Волинь» (сел. Гриців, Хмельницька обл.) **39**

8. **Відкриваємо серця для добра** – Доманівська центральна районна бібліотека – ініціативна група «Надія» (сmt. Доманівка, Миколаївська обл.) **42**

9. **Формування соціальної компетентності і навиків здорового способу життя в дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківської опіки, а також осіб з їхнього числа** – Кримський республіканський заклад «Соціальний гуртожиток для дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківської опіки № 1» (м. Джанкой, АР Крим) **45**
10. **Схід і захід разом** – Одеська обласна громадська організація «Буджацьке січове козацьке військо» (м. Білгород-Дністровський, Одеська обл.) **47**
11. **Від бажання – до уміння і добробуту** – Асоціація підприємців Балтського району Одеської області (м. Балта, Одеська обл.) **51**
12. **Місцеві ініціативи – проблеми реалізації на практиці** – Хмільницька районна громадська організація «ПРАВО» (м. Хмільник, Вінницька обл.) **54**
13. **Бабусина школа «Рукодільниця»** – Доманівська центральна районна бібліотека – ініціативна група «Надія» (смт. Доманівка, Миколаївська обл.) **58**
14. **Пластуни проти тютюнопаління та вживання алкоголю дітьми міста** – Станиця «Білгород» Пласту – НСОУ (м. Білгород-Дністровський, Одеська обл.) **62**
15. **Героїко-патріотичне виховання у проведенні фестивалю «Нашадки козацької слави»** – Доманівська районна дитяча громадська асоціація «Чиста вода» (смт. Доманівка, Миколаївська обл.) **67**
16. **Молодь заради майбутнього** – Молодіжна організація студентів «Новий час» (м. Конотоп, Сумська обл.) **71**
17. **Проведення Міжнародного дня людей з обмеженими можливостями** – Щолкінський центр соціальної допомоги Всеукраїнської профспілки працездатних інвалідів (м. Щолкіне, АР Крим) **74**
18. **Спілкуймося разом** – Громадська організація захисту та допомоги інвалідам «Джерело надії» (м. Гнівань, Вінницька обл.) **78**
19. **Посилення організаційної спроможності міської мережі лідерів учнівського самоврядування** – Новокаховська міська громадська молодіжна організація «Перспектива» (м. Нова Каховка, Херсонська обл.) **83**
20. **Право бути як всі** – Громадська Організація Інвалідів «Подолання» (м. Армянськ, АР Крим) **88**
21. **Майданчик для проведення дозвілля дітей різних вікових груп «Весела левада»** – Громадська організація «Чисті джерела» (с. Валки, Чернігівська обл.) **90**

Поради тим, хто хоче втілювати в життя свої ініціативи **93**

Як здійснювати зміни у місцевих громадах

Дана публікація є збіркою так званих добрих практик – прикладів успішно реалізованих проектів, які отримали фінансування у рамках конкурсів міні-грантів.

Ідея збірки зародилася з бажання проаналізувати результати конкурсів міні-грантів організованих протягом останніх років та побачити, що було досягнуто і що варто мультиплікувати у інших місцевих громадах. Публікація має завдання допомогти просувати добрі практики та історії успіху, а також свідомість того, які є основні компоненти успішного проекту, котрі можуть стати джерелом натхнення для інших громадських діячів. Саме їм – членам, працівникам та волонтерам громадських організацій – в першу чергу адресується дана збірка. Однак, на нашу думку, публікація може бути також цікавою для донорів, які працюють в Україні, адже вміщені у ній проекти показують, які потреби та ідеї існують на локальному рівні, а також які були результати попередньої праці.

Як готувалася збірка? В рамках підготовки публікації ми проаналізували проекти з 2007–2010 років, що отримали фінансування в рамках конкурсів міні-грантів, організованих Східноєвропейським демократичним центром, Молодіжною організацією «Нова генерація», Мережею «Громадські ініціативи України», Вінницьким обласним комітетом молодіжних організацій, Спільною української молоді, Одеською обласною організацією «Комітет виборців України» та Бахчисарайським центром регіонального розвитку «Топ Кая». Вибрали цікаві та успішно реалізовані проекти. Потім, рекомендовані грантери відповідали на наші анкети: аналізували досягнення своїх проектів, оцінювали, що можна було зробити по-іншому, а також вказували свої поради тим, хто хоче втілювати власні ініціативи у своїх громадах.

Цей вибір проектів, звісно, досить суб'єктивний, але на нашу думку є репрезентативним для різноманіття ініціатив, які були

реалізовані. Представлені проекти поєднує те, що майже всі були реалізовані у районах чи невеликих населених пунктах, на користь місцевих громад, при залученні невеликого фінансування (переважна більшість на суму 500–800 дол.). Проекти спрямовані на вирішення різних проблем, з використанням різних методів. Вони показують що основною перевагою громадських організацій є те, що вони знаходяться близько до людей та їх проблем, що дозволяє краще відповідати на потреби громади. З нашої точки зору, як упорядниці збірки, важливою була також рефлексія тих, хто реалізував проект, що можна було зробити по-іншому. Жоден проект не був ідеальним – в ході нашої громадської діяльності ми здобуємо все новий і новий досвід і вчимося на помилках, які зробили ми самі, або зробили інші. Це питання часто виявлялося проблематичним для грантерів, котрі не хотіли підкреслювати моментів, які могли бути неідеальними у їх ініціативах. Сподіваємося однак, що це питання буде стимулом для рефлексії самих читачів над їх власними проектами.

Врешті, метою збірки було задуматися над тим, що таке конкурс міні грантів: навіщо та кому він потрібен. У нашому баченні,

завдання такого роду конкурсу це, перш за все, активізувати діяльність на локальному рівні, особливо там, де цієї активності чи можливостей як правило не вистачає. Конкурси міні-грантів є також важливими і потрібними, тому що це нагода для молодих організацій здобути досвід написання та реалізації проектів, що може стати вихідною точкою для реалізації більших проектів. Сума фінансування невелика – тому у таких проектах найчастіше немає місця для закупівлі обладнання чи виплати гонорарів. Проте, отримані кошти дозволяють реалізувати ініціативи, які без цього невеликого фінансування часом не були б можливі, хоч і спираються на волонтерську працю та ентузіазм їх організаторів.

До нас, як організаторів конкурсів, часто звертаються з проханням уточнити пріоритети конкурсу – отже можемо сказати, що основним пріоритетом завжди було те, щоб за допомогою проекту громада брала справи у свої руки, щоб активізувати мешканців для вирішення питань, які їх турбують. В ідеалі проект має дати таку ідею або механізм, які би згуртували громаду та залишилися в ній, а про результати проекту, його успіхи та добрі практики дізналось якомога більше людей.

На кінець ми б хотіли дуже сердечно подякувати Нелі Лавріненко (Спілка української молоді), Анатолію Бойку (Комітет виборців України), Саші Целіщевій (Бахчисарайський центр регіонального розвитку «Топ Кая») та Юрію Степанцю (Мережа «Громадські ініціативи України»), які допомогли нам у підготовці цієї збірки, надаючи свої неоцінені рекомендації, коментарі та поради.

Усім бажаємо цікавої лектури, а також запрошуємо надсилати свої відгуки.

Наталія Кертичак

Східноєвропейський
демократичний центр
nkertyczak@eedc.org.pl

Наталія Чермошенцева

Молодіжна організація
«Нова генерація»
natalia@socioprostir.org.ua

Повірити у свої сили

П'ять років назад ми почали співпрацю з ініціативними групами, громадськими організаціями невеличких міст, селищ, сіл в різних областях України. Ця співпраця була направлена на роботу з громадою її активізацію.

В перший рік нашої співпраці під час тренінгів ми неодноразово чули: – «Ви не розумієте, у нас такий голова, що не дозволить нам це робити», «Наші люди не підтримають нас, бо кожен зайнятий власними проблемами»... Не залежно від того, де ми були на Чернігівщині, Дніпро-

петровщині чи Миколаївщині, всюди ми зустрічали людей, які «переживали» проблеми своєї громади, мали бачення як покращити ситуацію, але не мали віри в те, що це їм під силу. Навіть стажування в громадських організаціях, які мають добрий досвід в різних сферах громадського життя, не надавало впевненості нашим партнерам.

Тільки після стажування в успішних громадах таких же міст, селищ, як ті, де ми працювали, ми почули від наших партнерів: «Якщо вони змогли, то ми також зуміємо!».

Між громадськими організаціями Мережі «Громадські ініціативи України», Східноєвропейським демократичним центром вже давно витала думка про необхідність збірки успішних місцевих ініціатив. І ось думка матеріалізувалася, збірник «Як здійснювати зміни у місцевих громадах» перед Вами.

В цю збілочку ввійшов добрий досвід ініціативних груп, громадських організацій невеликих міст і селищ, який стане в нагоді тим, хто хоче змінити життя громади на краще, але ще не має певності, що зможе це зробити. Можливо декому зібрані ініціативи можуть здаватися звичайними, але це перші, часто важкі кроки, з яких

починається громадська діяльність. За кожною ініціативою стоїть досвід, пережиття, успіх і визнання. Хочеться навести цитату з опису досвіду Ічнянської ініціативної групи (Чернігівська область) «А тим, хто хоче втілювати ініціативи в своїх громадах, порадимо: більше рішучості, активності, а головне – бажання, – і все вийде. Навіть, якщо спочатку не буде підтримки, то після реалізації хоча б одного проекту вас визнають і запропонують співпрацю. Будьте впевнені! Успіхів і високих досягнень!»

Неля Лавріненко

Спілка української молоді
Мережа «Громадські ініціативи України»
n.lavrynenko@cyt.org

Про діяльність на місцевому рівні

Вже більш як 20 років ми з вами будуємо громадянське суспільство України. За цей час нам багато чого вдалося, як і багато чого не вдалося. По правді кажучи, на цьому шляху нами було втрачено чимало унікальних можливостей в 90х, і не менше у 2000-х. Але водночас хочеться вірити, що ці уроки для нас не

минули даремно, а ті здобутки, які ми сьогодні маємо, стануть добрим фундаментом для сильного громадянського суспільства України.

Працюючи в мережі «Громадські ініціативи України», ми намагаємось підтримати ініціативи громадських об'єднань з різних

областей України, спрямованих на вирішення найбільш гострих проблем, що турбують українські громади загалом, а також кожного громадянина зокрема. Ці ініціативи є важливим чинником, який зміцнює місцеву демократію, а також залучає громадян до процесу перетворень на місцевому рівні. Таким чином, крок за кроком будуються підвалини сильного громадянського суспільства, яке буде зрозумілим кожному мешканцю, в якому кожен матиме свою роль і нестиме частину відповідальності за свою країну. Віримо, що лише завдяки сильним громадським об'єднанням в малих містах, районах та селах, де живе більше половини українців та українок, можливий подальший розвиток нашої країни – країни, де людський капітал буде цінуватись вище ніж ВВП чи інші будь-які статистичні дані.

Збірник, який ви зараз тримаєте в руках описує маленькі дива, які кожного разу здійснювались завдяки ініціативі та волі людей, що прагнуть змін, які змінюють сіру буденність на щось краще, затишніше, комфортніше. З власного досвіду знаю, що кожного разу, ці люди зіштовхувались із здавалось непереборними перепонами, високими і міцними «стінами» в особі чиновників або

ж людської байдужості чи недовіри, якої ще так багато в нас лишилось. Але завдяки наполегливій праці, вірі у власну справу та підтримці однодумців все завжди вдавалось і ці звершення ставали для нас світлом в кінці тунелю.

Слід також зазначити, що автори описаних історій, про які йдеться в цьому збірнику, є водночас людьми скромними, тож і історії, які вони описують, часом видаються звичайними. Але це лише на перший погляд. Варто лише уявити наше сьогоднішня, атмосферу в якій ці історії відбувались і все одразу стане зрозумілим.

Сподіваємося, що цей збірник стане для вас приводом для натхнення, джерелом нових ідей, а також поштовхом для здійснення власних ініціатив. Надіємося також, що він буде підтримкою у часи, коли «стіни перешкод» здаються особливо високими. Хай ця книжечка нагадає, що завдяки добре спланованій роботі, згуртованості та вірі у власні сили можна подолати будь-які перепони.

Юрій Степанець

Молодіжна громадська організація «Наше Поділля»

Мережа «Громадські ініціативи України»

mail@monp.vn.ua

КРАСУ Й ЗАТИШОК РІДНОМУ ПАРКУ

Назва організації:	Ініціативна група «Відродження»
Координатор проекту:	<i>Бутурлим Олена Вікторівна</i>
Адреса організації:	<i>м. Ічня, Чернігівська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>098-028-56-18, 099-221-58-28, 0463-329-749, 0463-321-232;</i> e-mail: <i>lisogor2009@yandex.ru</i>
Термін реалізації проекту:	<i>1 місяць</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Ініціативна група «Відродження» (м. Ічня, Чернігівської області) була створена 2009 року в результаті реалізації проекту Спілки Української Молоді в Україні «Молода громада», а тому мала можливість взяти участь у конкурсі міні-грантів цього ж 2009 року. Одним із перших проектів, що подавалися на конкурс і отримали фінансування на реалізацію від Національного фонду підтримки демократії (NED), був проект «У світ дитячий, ігровий» і передбачав активізацію громади міста на благоустрій центрального парку та обладнання в ньому дитячого майданчика із залученням до вирішення проблеми відомих майстрів – земляків по обробці деревини. Результат реалізації даного проекту – обладнання дитячого майданчика та плану-

вання продовження благоустрою міського парку у співпраці з органами влади, місцевого самоврядування, громади та фондів.

Тому наступним проектом на конкурс міні-грантів 2010 року став саме проект «Красу і затишок рідному парку». Даний проект передбачав активізацію громади м. Ічні на благоустрій парку та встановлення в ньому лавочок для відпочинку. Слід зауважити, що центральний міський парк це улюблене місце відпочинку ічнянців та гостей міста. Його популярність пояснюється і появою дитячого майданчика, але недоліком була відсутність лавочок для відпочинку, декоративних ліхтарів.

Активність громади в реалізації проекту була непередбачувано високою і згуртованою. До вирі-

шення проблеми долучились і відомі майстри-земляки по обробці металу та деревини, які виготовили 5 лавочок, і приватні підприємці надавши спонсорську допомогу (оскільки виділених фондом коштів не вистачало), і учнівська і студентська молодь, що безпосередньо взяла участь у благоустрої парку, і управління житлово-комунального господарства, яке займалось встановленням лавочок, а за сприяння міської ради ще й і встановленням урн для сміття. А під керівництвом Ічнянської РДА була організована і проведена осіння толока по благоустрою парку. Крім того, власниця торговельного комплексу «Країна мрій», що знаходиться на території парку Марина Паронко за власні кошти придбала і встановила в парку ще 6 лавочок для відпочинку та 7 декоративних ліхтарів.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Благустроєний парк став ще гарнішим, привабливішим як для городян, так і для гостей міста, які мають можливість комфортно і затишно тут відпочити.

Уже пройшло більше року, а громада Ічні добре знає і пам'ятає, звідки взяли лавочки. Щодня в парку гамірно і людно, а до лавочок відвідувачі ставляться бережно.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Після реалізації двох проектів по благоустрою центрального міського парку ініціативна група «Відродження» отримала визнання і підтримку з боку Ічнянської РДА (голова С.В. Рубашка), Ічнянської районної ради (голова О.В.Кутувий) та Ічнянської міської ради (голова Г.В. Герасименко). Розпочалася співпраця і з громадськими організаціями. І у 2010 році ініціативна група «Відродження» членами якої є: Олена Бутурлим, Вікторія Лисогор, Тетяна Дорошенко, Тетяна Коломієць) у співпраці з громадською молодіжною організацією «Станиця Ічня Пласту – Національної Скаутської Організації України» (керівник Віктор Власко), Ічнянською РДА та міською радою взяли участь у конкурсі проектів Антикризової гуманітарної програми Міжнародного фонду «Відродження» – «Підтримка дошкільних навчальних закладів та заохочення громадських організацій/благодійних фондів до створення дошкільних навчальних закладів сімейного типу». Проект «Благоустрій приміщень дошкільного навчального закладу для відкриття додаткової групи» був підтриманий фондом і отримав фінансування в розмірі 58 200 грн.

29 грудня 2010 року в Ічнянському ДНЗ №3 відбулося урочисте відкриття ще однієї (за рахунком шостої) групи вихованців, що певною мірою підтвердило факт покращення демографічної ситуації у місті. Вдале завершення проекту, а саме, охоплення дошкільним вихованням ще 25 ічнянських дітей – це результат тісної, цілеспрямованої і послідовної співпраці Міжнародного фонду «Відродження», громади та влади міста Ічні, бізнесу.

За активну громадянську позицію, значний вклад у розвиток Ічнянської територіальної громади, проявлену ініціативу в реалізації проекту Почесними грамотами міської ради нагороджені керівник громадської молодіжної організації «Станиця Ічня Пласту – національної скаутської організації України» Віктор Власко та ініціативна група «Відродження».

На початку 2011 року ініціативна група «Відродження» влилась в громадську організацію «Петру-

шівський осередок Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» і на досягнутому не зупиняється. І поки є підтримка з боку органів влади та місцевого самоврядування, поки маємо однодумців серед громадськості і надалі будемо дбати про добробут міста, у якому живемо, робити його успішним і процвітаючим. Іншого шляху для своєї громадської діяльності не бачимо.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ...ініціативи у своїх громадах

А тим, хто хоче втілювати ініціативи в своїх громадах, порадимо: більше рішучості, активності, а головне – бажання, – і все вийде. Навіть, якщо спочатку не буде підтримки, то після реалізації хоча б одного проекту вас визнають і запропонують співпрацю. Будьте впевнені! Успіхів і високих досягнень!

СТВОРЮЄМО СВІТ БЕЗ БАР'ЄРІВ

Назва організації:	Вінницька обласна громадська організація молоді з обмеженими фізичними можливостями «Гармонія»
Координатор проекту:	<i>Панасюк Раїса Василівна</i>
Адреса організації:	<i>м. Вінниця, Вінницька обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>0432-469-359, 0432-430-829, 096-588-62-14, 067-790-53-03</i> ; факс: <i>0432-326-524</i> ; e-mail: <i>edelves2003@ ukr.net</i> .
Термін реалізації проекту:	<i>3 місяці</i>

Аналіз проекту

На Вінниччині, як і в більшості областей України, існує проблема доступу людей на візках та з іншими проблемами опорно-рухового апарату, поважного віку, тощо до лікувальних, спортивно-оздоровчих, адміністративних, культурних та освітніх закладів: спортивних залів, інтернет клубів, бібліотек, місць відпочинку та розвитку власного потенціалу людини. Проблема безбар'єрності даної категорії громадян лишається вкрай гострою, молоді люди знаходяться в «ув'язненні» власних домівок. Все це робить людину на візку викинутою з життя, безпорадною, залежною від допомоги інших людей. Проведення семінарів з доступності є кроками конкрет-

Опис проекту

ного подолання бар'єрів для всіх людей з усіма їх особливостями і потребами й сприятиме їхньому усвідомленню повноти своїх прав та можливостей.

Проект «Створюємо світ без бар'єрів» цілком базувався на досвіді впроваджених попередніх довгострокових проектів та програм ГО «Гармонія» зокрема: «Адаптація міста до інвалідного візка», «Адаптація міського транспорту до потреб людей на візку» і буде подальшим етапом розвитку в сфері розширення соціального сервісу для людей з обмеженими фізичними можливостями на візках не лише в обласному центрі, а й у районних центрах та селах Вінницької області.

В рамках проекту було проведено таку діяльність:

→ Презентація проекту, прес – тур – озвучення проблеми універсальної доступності, активізація громади та відповідальних осіб до її вирішення у районних центрах та селах Вінницької області.

→ Визначення та запрошення учасників семінару з доступності, громадських експертів – інвалідів, волонтерів.

→ Розробка та друк інформаційних та методичних матеріалів для учасників семінару з доступності: законодавча база, будівельні та архітектурні нормативи та стандарти України, світовий досвід.

→ Проведення семінару з доступності для головних архітекторів районів Вінницької області з залученням громадських експертів – інвалідів, представників органів державної влади, місцевого самоврядування Вінницької області.

Проект сколихнув громаду й владу, об'єднав навколо теми щодо створення безбар'єрного середовища

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Громада відчула, що об'єднавши зусилля з владою та професійними структурами, ЗМІ, можна вирішувати проблемні питання.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Проект допоміг підвищити навички у написанні та реалізації грантів, підвищив імідж організації, дав можливість бути не прохачем, а рівноправним партнером у вирішенні питань створення безбар'єрного середовища, допоміг налагодити нові партнерські зв'язки, сприяв згуртуванню команди.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Результати проекту було широко висвітлено в ЗМІ. Результати моніторингу були підставою для перероблення деяких пандусів згідно Державних будівельних норм. Після цього розпорядженням Голови Вінницької державної обласної адміністрації № 480 від 9 листопада 2009 року був затверджений план заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009–2015 роки

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Проект дав поштовх для подальших дій, які вже переросли у програми на місцевому рівні. А досвід міста Вінниці передається іншим громадам області та України.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах

Робити перші кроки й вірити в успіх. Постійно рухатися вперед. Пам'ятати, що зміни починаються з кожного особисто. «Краще запалити свічку, ніж проклинати темряву»

МОЛОДІЖНА ІНФОРМАЦІЙНА СТОРІНКА «МЕДІА-ПАЛІТРА»

Назва організації:	Міська молодіжна громадська організація «Інститут громадського розвитку «Ортега-і-Гасет»
Координатор проекту:	<i>Багацька Любов Вікторівна</i>
Адреса організації:	<i>м. Токмак, Запорізька обл.</i>
Контактні дані:	тел.: 068-927-83-29, 06178-433-90, 068-373-83-91; http://vkontakte.ru/club6061525
Термін реалізації проекту:	<i>4 місяці</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Для багатьох майбутніх журналістів є важливим знайти своїх однодумців, обмінятися порадами та контактами, поділитися інформацією про конкурси для молодих журналістів тощо.

Інформаційна молодіжна сторінка була просто необхідною в Токмацькому районі. В даному регіоні виходило тоді близько восьми газет, але жодна з них не надавала інформації, якої потребувала молодь. Дуже часто можна було зіткнутися з таким явищем, як неможливість отримати певну інформацію. Часто потрапляючи до великих міст на навчання, молоді люди розуміють, що дуже багато чого не знають такого, що потрібно знати, аби не

пропасти у великому місті. А найгірше те, що молодь просто не має доступу до такої інформації, не знає, де її взяти.

Зважаючи на те, що багато токмачан живуть у великих містах, але й далі тримають зв'язок із рідним містом, вони мають змогу надавати необхідні відомості про конкурси, гранти, корисну інформацію для повсякденного життя молоді на периферії. Таким чином, ми вирішили підтримати молоде покоління у прагненні допомогти собі, своєму місту, навіть своїм друзям. А враховуючи те, що в невеликому місті молоді майже не має чим займатися у вільний час, то це був шанс реалізувати себе, проявити патріо-

тизм до рідного міста. Так і народилася наша ідея.

Участь у наповненні молодіжної сторінки «Медіа-палітра» стала для молоді можливістю самореалізуватися, розвинути навички критичного мислення. Саме через розкриття власного потенціалу відбулося ефективне підвищення освітнього рівня, молодь вчилася на практиці застосувати всі отримані за довгі молоді роки життя навички та здобути новий, ще невідомий їм раніше досвід, досягнути нові горизонти.

Дані заходи активізували молодь, сприяли появі нових громадських ініціатив, залучали до волонтерського руху. Збільшення кількості волонтерів допомогло розповсюджувати газету на більшу територію.

Кількість осіб, які готували до друку молодіжну інформаційну сторінку, на початку проекту становила чотири особи (керівник організації, керівник проекту та два волонтери організації), проте в процесі діяльності до підготовки номера долучилися місцеві партнери: депутат Токмацької міської ради, голова постійної депутатської комісії з гуманітарних питань, директор дитячої юнацької спортивної школи міського відділу освіти Валерій Дмитрович Шаповал, адміністратор інтернет-порталу м. Токмак, заступники ди-

ректорів шкіл з виховної роботи, вчителі-вихователі та учні місцевих шкіл, які виступили в якості волонтерів.

Під час першого етапу проекту було розроблено 13 тематичних рубрик, що не лише ознайомили із ситуацією в сучасному житті суспільства, а й прививали почуття патріотизму через розповіді про долі визначних для краю людей, які прославили рідне місто. Отже, було розроблено наступні рубрики: «Історії успіху» (висвітлення професійного злету молодого токмачанина чи токмачанки), «Спортивна особистість» (висвітлення долі, спортивної кар'єри, цікавих моментів на шляху до перемог місцевих спортсменів, які досягли певних успіхів), «Думка народу» (соціологічні опитування на одну з дражливих тем, порушених у номері), «Психологія для життя» (типовий приклад конфліктної ситуації та дієвий варіант виходу з неї), «Видатні токмачани» (висвітлення життєвого, професійного та творчого шляху історичних постатей, які прославили Токмак), «Конкурси і гранти» (оголошення та інформація про різноманітні конкурси), «Палітра свят» (інформація про походження і значення важливих дат в Україні та світі), «Феміда» (висвітлювались важливі зміни в соціальному законодавстві України), «Авторські нариси»

(рубрика, де на важливу тему журналіст говорить трохи більше й особистіше, ніж того вимагає професія), «Молодіжні новини» (рубрика, що сама за себе говорить), «Варто знати...» (рубрика, що з'явилася в останніх номерах «Медіа-палітри») і висвітлює важливу, проте не завжди доступну пересічному громадянину інформацію), «Зворотній зв'язок» (звернення до читачів із пропозицією співпраці як у написанні матеріалів, так і в наданні важливої інформації) та «Літературний куточок» (публікація поезій місцевих молодих поетів).

Мабуть, головним досягненням проекту є те, що у людей, які його втілювали від початку і які долучилися до роботи по ходу, виникло бажання продовжити роботу над проектом. І проект виявився дійсно живучим.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

У місті відбулася значна активізація молоді, яка має бажання писати. До інформаційного наповнення молодіжної інформаційної сторінки «Медіа-палітра» долучилися навіть такі люди, які не мають журналістського хисту, проте вони допомагали зі збором інформації та вчасною її подачею для людини, яка її потребує в процесі написання статей.

Приємно здивувало й те, що на допомогу молодим починаючим журналістам прийшли досвідчені посадовці місцевого рівня. Якщо коротко, то проект громаді дав можливість розвинути міжсекторальне партнерство між молоддю, ЗМІ та місцевою владою.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Втілення в життя проекту «Молодіжна інформаційна сторінка «Медіа-палітра» дала можливість його організаторам глибоко розвинути свої професійні навички, самовизначитися в напрямку подальшої діяльності, а також надихнула на багато цікавих і корисних ідей, що продовжують втілюватися в життя на більш професійному рівні. Проект виявився настільки вдалим, що мотивація до продовження його реалізації в різних форматах (Інтернет-сторінка газети, повномасштабне друковане видання) перевершила всі очікування. Для одного з організаторів проекту медіа-сфера стала професійним середовищем, покликанням всього життя.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Молодіжна громадська організація «Інститут громадського

розвитку «Ортега-і-Гасет» продовжила свою роботу із медіа-проектом, який фінансово підтримав в 2009 році Український жіночий фонд. Проте, на жаль, світова фінансова криза дещо змінила перебіг переговорів із потенційними спонсорами. Тому задля подальшого існування проекту керівництвом організації було вирішено тимчасово перевести проект молодіжної інформаційної сторінки «Медіа-палітра» в інтернет-формат (<https://groups.google.com/group/media-palitra?hl=ru>), що є значною економією, адже не витрачаються кошти на розповсюдження, верстку та дизайн газети. Але наразі, ведуться переговори з зацікавленими спонсорами, що не може не радувати. Наші ідеї і мрії будуть знову втілені у життя.

Починати завжди важко, але маючи досвід «Медіа-палітри», ми зараз плануємо розширити газету як за обсягом, так і за колом читачів. Оновлену газету буде цікаво читати не лише студентам та школярам, а й іншим віковим групам токмачан. Ідею про відродження газети підтримують як журналісти-початківці, які матимуть місце для відпрацювання практичних навичок, так і місцеві підприємці – вони готові допомогти матеріально з випуском газети. Для підготовки професійних кадрів молодіжною громадською

організацією вже розроблено програму трирівневої Школи журналістики, де зможуть навчатися як новачки, так і фахові журналісти. Газета – це й інформаційне поживання для мешканців Токмака, і профорієнтаційна практика для молоді, і створення робочих місць, а також особистісний розвиток, професійне становлення та громадське визнання. Газета буде продаватися, уже розроблена маркетингова стратегія, тому можна говорити про самокупність проекту. Проект планується як безстроковий.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Якщо б у нас запитали «Чи хочемо ми щось змінити?», відповідь була би «ні». Вважаємо, що проект був вдалий, і його продовження також. Чому саме так? Тому, що організатори проекту вкладали в нього свою душу, знання, бажання робити інформацію цікавішою для кожного мешканця нашого міста.

Але якщо подивитися з іншого боку, то можна сказати, що на час реалізації проекту ми були менш впевнені в собі у питанні залучення додаткових коштів від спонсорів. Наразі є декілька дже-

рел отримання подібної допомоги на розвиток нашого проекту.

Ми дуже вдячні грантодавцям за можливість втілити в життя всі ті наші напрацювання, що роблять людей більш обізнаними, відкривають для них нові можливості та перспективи в житті. Дякуємо!

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Щоб втілювати активістам свої громадські ініціативи, що є вкрай важливими для нашого суспільства, ми порекомендували би бути цілеспрямованими, йти вперед, щоб досягати більш ви-

соких вершин, не думати про те, що щось може не вийти, а діяти, діяти і ще раз діяти. Дуже важливо молоді не розгубити свій талант, не викинути в сміття свої творчі задуми та ідеї. Важливо шукати одnodумців, а вони є, вони постійно будуть з'являтися, якщо ми будемо йти вперед і не зважаючи на величкі негаразди. Проблем в нашому житті не має, є ситуації, які потрібно змінювати. І це в наших руках. Якщо не ми, то хто? Треба постійно пам'ятати, що саме громадські активісти – це рушійна сила нашого суспільства! Бажаємо удачі та наснаги в нових проектах!!!

Як здійснювати зміни у місцевих громадах?

МОЛОДІЖНА ІНФОРМАЦІЙНА СТОРІНКА

“МЕДІА-ПАЛІТРА”

Проект реалізується міською молодіжною громадською організацією “Інститут громадського розвитку “Ортега-і-Гасет”

Випуск здійснюється за підтримки ВМГО “Наше Поділля”. Керівник проекту - Любов Багацька

Рубрика “Думка народу”

2008 рік проголошено Європейським роком міжкультурного діалогу

Напередодні офіційної презентації ініціативи **2008-й рік – Європейський рік міжкультурного діалогу** Європейським парламентом (Європейська служба дослідження громадської думки) опублікував огляд ставлення європейців до проблем міжкультурного діалогу.

За даними дослідження, майже три чверті громадян ЄС (72%) вважають, що люди з іншою етнічною чи релігійною ідентичністю, а також громадяни інших держав, **збагачують культурне життя їхньої країни**. Найбільше погоджуються із цим твердженням громадяни Ірландії та Люксембургу, за якими йдуть французи, німці та фіни. Найменше дотримуються цієї думки громадяни Мальти, Кіпру, Болгарії та Румунії, однак навіть у цих країнах понад

половини населення (52%-57%) вважають, що **люди з іншою культурною ідентичністю мають позитивний вплив на їхнє життя**. Більшість європейців досить часто стикаються із людьми іншої національності, іншого віросповідання чи іншої державної належності. **65%** респондентів дослідження зазначили, що протягом тижня **спілкувалися із людьми іншої культурної ідентичності**. Найчастіше такі контакти мають громадяни Люксембургу (82%), Ірландії (77%), Сполученого Королівства (76%) та Австрії (75%). Лише в чотирьох із 27-и держав-членів ЄС (у Болгарії, Польщі, Румунії та Естонії) відсоток людей, що

спілкувалися протягом тижня із людьми інших культур, був менше 50%. Переважна більшість європейців (83%) погоджуються з думкою, що **міжкультурні контакти приносять чимало переваг**. Наразі, майже дві третини громадян ЄС зазначають, що їх заохочували до участі в ініціативі “2008 рік – Європейський рік міжкультурного діалогу”.

Джерело: Представництво Європейської Комісії в Україні (<http://www.deluk.ec.europa.eu>)

Рубрика “Палітра світ”

16 листопада – Міжнародний день толерантності

У 1996 році Генеральна Асамблея запропонувала державам-членам щорічно 16 листопада відзначати Міжнародний день, присвячений терпимості, приурочуючи до нього відповідні заходи, орієнтовані як на улюбіві заклади, так і на широкі громадськість. 16 листопада 1995 року держави-члени ЮНЕСКО прийняли Декларацію про принцип терпимості

Що таке толерантність?

дослідити міру і всезагальної атмосфери милосердя

Епоха Відродження (18 ст.), яку за часту наділяли духом толерантності, породила дуже небезпечний збочений фанатизм і раціоналістичного типу. Найважливішим представником толерантності в ті часи був Вольтер. Йому приписують вислів: «Я не згоден з тим, що ви говорите, але віддам

різноманітність культур нашого світу, форм суспільного життя та самовиявлення людської особистості. Формування

СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ В БІЛОЗЕРСЬКОМУ РАЙОНІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Назва організації:

Білозерський районний осередок Херсонської обласної молодіжної громадської організації «Молодіжний центр регіонального розвитку»

Координатор проекту:

Петренко Елла

Адреса організації:

смт. Білозерка, Херсонська обл.

Контактні дані:

тел.: 05547-337-68; e-mail: mcr-bilozerka@i.ua;

www.bilozerka-moloda.org.ua

Термін реалізації проекту: *4 місяці*

Аналіз проекту

Опис проекту

Вході реалізації проекту було зроблено:

1) на підготовчому етапі проекту ми стикнулися з тим, що у сільській місцевості люди з недовірою ставляться до громадських організацій, їх плутають з політичними партіями. Це свідчить про те, що місцеві ОГС не досить активні і не поширюють інформацію про свою діяльність. Для того, щоб більш широко розповсюдити інформацію про діяльність молодіжних ОГС, була проведена робота по наповненню інформаційних куточків при сільських бібліотеках – свої доробки

надали ХОО Комітет виборців України, Молодіжна організація «Нова генерація», ХОМГО «Молодіжний центр регіонального розвитку». Проведена інформаційна міні-кампанія серед учнів шкіл, читачів сільських бібліотек, в ході якої молодь дізналася про реалізацію проекту та можливості, які він їй надає.

2) у жовтні-листопаді 2008 р. був проведений ряд тренінгів у с. Широка Балка, Станіслав, Олександрівка та Томина Балка. 40 молодих людей взяло участь у тренінгах та виявило бажання писати для молодіжної газети, яка

zareєстрована 31 жовтня 2008р. у міністерстві юстиції під назвою «Молодіжна варта». Учасники тренінгів отримали робочі зошити з лекційним матеріалом та масу нових вражень. Свої відгуки про інформаційне наповнення та результативність тренінгів учасники мали змогу залишити в оціночних анкетах.

3) на протязі листопада 2008 р. молоді кореспонденти та актив БРО ХОМГО «МЦРР» вели активну роботу по написанню статей для газети. Були обрані наступні теми: «Діалог з владою» (інтерв'ю з головами сільських рад), «Молодіжні організації: можливості та перспективи для молоді», творчі замальовки на тему «Моя маленька Батьківщина» (молодь мала змогу написати про своє село), розкрита тема голодомору 1932–1933 років, присвячена увага проблемі СНІДу в нашому районі, підняте питання працевлаштування молоді в селі. 28 листопада перший випуск газети вийшов в світ. По 10 екземплярів газети було презентовано (надіслано поштою) 17 сільським радам та бібліотекам та районній бібліотеці. Свої екземпляри отримали спеціалісти районного управління з питань сім'ї, молоді та спорту, голова Білозерської районної ради Карась В.П. та голова Білозерської районної

державної адміністрації Артюшенко В.В.

4) Інформування громади Білозерського району та Херсонської області про хід реалізації проекту через ЗМІ та Інтернет-ресурси відбувалося на протязі вересня-листопада: інформація була розміщена на сайті «Політична Херсонщина», порталі «Громадські ініціативи України» та розсилці «НГО-Херсон».

Можна впевнено сказати, що в результаті реалізації проекту було досягнуто всіх цілей, які були поставлені перед нами.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Нам вдалося зацікавити молодь ідеєю створення молодіжної районної газети, про що свідчить інформаційне наповнення першого випуску. Ще більшого стимулу молоді надала оцінка газети з боку сільської ради та громади. Жоден сільський голова не був проти налагодження тісних партнерських стосунків з нашою молодіжною організацією, навіть самі пропонували співпрацю. Від жителів сіл – читачів газети редакція отримала лише позитивні вдячні відгуки, адже тепер кожна молада людина матиме змогу розказати про проблеми своїх ровесників, про свій погляд на речі,

а це підштовхне місцеву владу до певних дій.

Хоча спочатку було нелегко донести до молоді, що молодіжна організація – це не політична партія. Молодь зацікавилася можливостями, які відкривають для них молодіжні організації. Зокрема, виникла ідея створення Євроклубів на базі сільських бібліотек (це можна вважати однією з молодіжних ініціатив).

На тренінгах хлопці та дівчата уважно слухали про свої громадянські права та обов'язки, за допомогою тренерів активно розробляли молодіжні громадські ініціативи в своєму селі (наприклад, по очищенню села від сміття), деякі з них виявили бажання бути присутніми на сесіях своїх сільських рад.

По результатам оціночних анкет учасників тренінгів, для молоді інформація щодо «Молодіжних громадських ініціатив», участі молоді у житті громади, діяльності молодіжних громадських організацій виявилася новою на корисною. Молодь після проходження тренінгу здатна розробити та втілити в життя молодіжну громадську ініціативу. Що свідчить про ефективність проведених тренінгів та їх необхідність для сільської молоді.

Таким чином, завдяки реалізації проекту нам вдалося змінити

молодь, змінити її життєву та громадську позицію з пасивної на активну. Участь у тренінгах взяло 40 молодих людей, які пишуть статті для газети, допомагають нашій молодіжній організації розробляти нові проекти, допомагають своїми ідеями, своєю волонтерською працею, що служить прикладом для інших.

Перший випуск газети презентований депутатам на сесії Білозерської районної ради, підняте питання бюджетного фінансування випуску наступних номерів газети – у зв'язку з кризою в країні, це питання поки відкрите. Ведеться активна робота по пошуку фінансування газети з потенційними спонсорами (за кошти інших проектів випущено 13 випусків газети). Газета презентована усім сільським радам та бібліотекам Білозерського району, ми поділилися нашим невеликим досвідом та запросили до співпраці сільських голів, бібліотекарів.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Для нашої організації цей проект став першим кроком і навчив персонал організації розробляти проекти, оцінювати результати, вести фінансову діяльність, шукати альтернативні джерела фінансування. З невеличким

ликого міні-гранту, який дав знання та навички управління проектами, розпочалася історія нашої організації.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Проєкт має продовження й нині: заснована в рамках проекту районна молодіжна газета «Молодіжна вартя» випускається й дотепер (уже випущено 13 випусків за кошти інших донорів), навчені молоді активісти стали волонтерами-помічниками і по сумісництву молодіжними радниками сільських голів у своїх селах, майже в кожному селі ми маємо надійну опору в нашій діяльності – активізуємо сільську молодь, вчимо захищати свої права та інтереси, організуємо культурне дозвілля.

Як з сьогоденної перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Як це не дивно звучить, проте даний проект і використані методи роботи на той момент були найкраще підходящими. Це зараз, коли інтернет став доступнішим і в наших селах, ми розробили власний сайт, поринули у соціальні мережі, де спіл-

куємося з молоддю і залучаємо до своєї роботи, просвіщаємо, а в 2008 році інтернету в селах не було і газета була і ще є актуальною.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати

-- ініціативи у своїх громадах

Для успішної реалізації проекту треба використовувати усі можливі й неможливі методи інформування та залучення громади до вашої діяльності: від простих оголошень-афіш в людних місцях (магазинах, поштових відділеннях, сільських радах) до особистих бесід з представниками цільової групи, від представлення інформації в друкованих ЗМІ до використання соціальних мереж та сайтів.

СІЛЬСЬКА ШКОЛА – ОСЕРЕДОК АКТИВНОСТІ: КАРДАШИНКА ЗДАТНА НА ДИВО!

Назва організації:	Херсонський міський Центр молодіжних ініціатив «Тотем»
Координатор проекту:	<i>Афанасьєва Олена</i>
Адреса організації:	<i>м. Херсон, Херсонська обл.</i>
Контактні дані:	<i>www.totem.kherson.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2 місяці</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Село Кардашинка Голопристанського району Херсонської області має населення 1920 людей. В селі працює школа, у якій навчається 96 дітей. 24 грудня 2010 р. у кардашинській школі завершився перший етап проекту «Сільська школа – осередок громадської активності: Кардашинка здатна на диво!», який ініціював Центр молодіжних ініціатив «Тотем».

У Кардашинці саме сільська школа є тим єдиним осередком, де можливе не тільки навчання, але й громадська активність. Школа розташована у старовинному будинку 19-го століття, у наступному році їй виповниться 100 років!

З початку 2010 року активісти нашої організації почали спілкуватися з вчителями Кардашинки.

Фінансові умови в селі, звісно, жахливі – в школі не вистачає грошей навіть на крейду для дошок. За останні 15–20 років село Кардашинка Голопристанського району Херсонської області вимушено змінило принципи свого існування: колективне господарство зникло, і люди перейшли до роботи на приватних земельних ділянках, і це призвело до зниження громадської активності – люди рідше зустрічаються, у них немає спільних заходів та інтересів. Відповідно, життя в селі стало не цікавим молоді, молодь з села їде. Тим не менш, у сільській школі вчителі намагаються знайти цікаві форми роботи з дітьми, але через відсутність досвіду та фінансування це для них важко. Навіть найпростіші

речі – такі, як організація святкових подій для села, – для маленького колективу школи здаються складними. Досвід громадських організацій по залученню локальних громад до активності та самоорганізації для вчителів та школярів села Кардашинка є далеким, як космос, тому що жодного разу вони не мали можливості ані поспілкуватися з представниками та волонтерами громадських організацій, ані взяти участь у тренінгах чи заходах громадських організацій. Проте це не заважає мріяти про те, що село може жити повноцінним життям.

Наша організація провела кілька попередніх зустрічей з колективом школи. Важливо, що таку активність до співпраці проявили самі вчителі, і більш того – з колективом школи нас ознайомили бізнесмени, які мають дачні котеджі поблизу від села Кардашинка і які також готові допомагати школі і селу, але не знають, що саме треба робити.

Під час цих зустрічей ми дізналися про мрії та плани сільської школи – наприклад, мрію зробити сайт села Кардашинка. Ми розказали, що для цього потрібно, як залучити громаду до збирання інформації, фотографій, до створення концепції сайту, яка б виявляла справжні, цікаві

«родзинки» села. Діти одразу вирішили збирати фотографії, дорослі – збирати історії. Було оголошено конкурс «Кардашинка – моя маленька батьківщина. Моя родина – моя фортеця». Діти збирали історію своїх родин, малювали родинне дерево, записували цікаві історії про батьків, дідусів та бабусь, навіть прадідів і прабабок. Ця ідея цікава тому, що, по-перше, дозволила об'єднати дітей, батьків, вчителів навколо збору матеріалів для сайту, і, по-друге, піднімає статус школи та сільської громади. Завдяки нашому проекту сайт вже створено: www.kardashynka.ks.ua.

24 грудня 2010 року ми підключили в школі Інтернет і провели презентацію сайту.

24 грудня у сільській школі відбулася ще одна подія – було урочисто відкрито шкільний музей історії села. Червону стрічку перерізали почесні гості – представниця районного управління освіти і один зі спонсорів – Олександр Володимирович Малишев, депутат Херсонської міської ради, директор державного підприємства «Херсонтранссервіс».

Після відкриття музею діти привітали гостей святковим концертом, а переможці конкурсу «Кардашинка – моя маленька батьківщина. Моя родина – моя

фортеця» отримали цінні подарунки від спонсорів – цифрові фотоапарати та аудіоплеєри. За допомогою спонсорів (Малишева О.В. та Белоброва Б.Д., управляючого ХФ «Кредитпромбанк») для школи також було придбано нове обладнання для комп'ютерного класу.

Наступний етап проекту – Центр молодіжних ініціатив «Тотем» допоміг сільській школі підготувати сценарій і костюми, щоб відродити традицію і організувати барвисті колядки у селі Кардашинка. І дійсно, коли на вулиці села вийшли не просто діти з мішками для подарунків, а справжній вуличний театр в костюмах, з традиційною зіркою на жердині – це нікого не залишило байдужим! Першим місцем, куди вирушили наші юні колядники, була сільська рада. Їх тут вже чекали з подарунками, і після їх вручення голова сільради не тільки привітав дітей з новим роком, але і подякував школі та вчителю Наталі Володимирівні, яка проводила з дітьми репетиції колядок, за те, що вчить дітей таким гарним речам – збереженню красивих традицій.

У кожній хаті, в яку заходили колядники, їх зустрічали радісно, дарували подарунки, а одна господиня навіть нагодувала гарячими пиріжками з картоплею. Після

третьої хати мішок з подарунками став настільки важким, що маленькій мішконосець вже не міг його відірвати від землі, довелося йому допомагати. Самі колядники ніяк не очікували, що подарунків буде так багато! Жителі Кардашинки дуже раділи з того, що у них з'явився такий вуличний театр, а для нас це стало прекрасним прикладом того, як спільними зусиллями можна по-справжньому пожвавити життя у селі.

Крім солодошків, діти наколядували ще й 215 гривень, які вирішили віддати на користь школи та шкільного музею, який створений зовсім недавно, і в ньому ще багато належить зробити. Наших юних колядників тепер можна сміливо називати першими Кардашинськими волонтерами.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

На базі школи дійсно утворилася ініціативна група, яка надалі здатна працювати над розробкою та реалізацією місцевих ініціатив. До складу цієї групи увійшли шкільні вчителі, дирекція школи, представники сільської та районної влади, зацікавлені бізнесмени, і, звісно, учні. Показником того, що група навчилася самостійно працювати, є те, що у лютому 2011 р. група вже сама розробила і почала

проводити наступний конкурс, спрямований на вивчення та збереження історії села. Завдяки активності селян постійно поповнюється шкільний музей.

Спільними зусиллями сільської громади та ЦМІ «Тотем» було створено сайт села Кардашинка, який став сучасною «візитною картою» села. Наразі сайт допомагає учням сільської школи засвоювати сучасні технології, а, з іншого – сприяє об'єднанню та розвитку сільської громади, підвищенню самооцінки сільських мешканців та гідній презентації села в діалозі з локальною владою. В процесі створення сайту сільські активісти навчилися знаходити самі ті особливості, які можуть створити позитивний імідж села та сприяти його розвитку.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

ЦМІ «Тотем» отримав досвід роботи з сільською громадою, сільська громада – досвід громадської активності.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Зміни – це підвищення навичок та активізація громади, і, окрім того, залучення матері-

альних ресурсів, що є дуже важливим для села. Покращення матеріального становища школи завдяки залученню коштів від спонсорів було суттєвим фактором встановлення довіри між нашою організацією та шкільним активом, адже сільська школа перш за все виміряє успішність діяльності простими матеріальними покращаннями, а вже подруге – новими навичками і перспективними можливостями. Отже, завдяки проекту в школі було підключено Інтернет, і на це залучено кошти спонсорів. Більш того, за кошти спонсорів придбано комп'ютерне обладнання – копіювальний апарат/принтер/факс (і це було заплановано в проекті), і, більш того – два комп'ютерні монітори, оскільки перед новим роком школу обікрали, і це стало проблемою для продовження роботи комп'ютерного класу, яку було вирішено завдяки залученим спонсорам.

Розвиток навичок громадської роботи відбувся внаслідок проведення конкурсу «Моя маленька батьківщина» і особливо – внаслідок проведення колядок по селу. Вчителька, яка займалася з дітьми та проводила репетиції, спочатку навіть не хотіла ходити з дітьми по селу – вона просто боялася, що ця активність не буде успішною. Але потім, коли

у школі побачили, що вистава вийшла весела та колоритна, коли від людей почали надходити схвальні відгуки (люди дійсно чекали на колядки і дуже раділи тому, що це відбувається яскраво – так, як ніколи раніше) – вчителька разом з дітьми і активістами ЦМІ «Тотем» і ходила по селу, і отримувала подяки від сільського голови та односельчан, і дуже раділа, коли гроші, які наколядували в перший день (215 грн) діти віддали на розвиток шкільного музею, і допомагала оформити фотовиставку в школі. Звісно, колектив школи буде продовжувати цю роботу надалі, і вже зараз реалізуються нові ініціативи на базі Кардашинської школи.

Також у школі було вирішено до збору коштів на газифікацію залучити сільську громаду – створено підписний лист, і вже почався збір коштів. Завдяки тому, що селяни побачили активність школи, вони дійсно готові підтримати її власними жертвами.

Проект триватиме завдяки встановленим партнерським зв'язкам як зі шкільним активом, так і з спонсорами та місцевою владою: надалі розроблятимуться і реалізовуватимуться як спільні ініціативи, так і надаватиметься інформаційна та методична підтримка. Так, наприклад, ЦМІ «Тотем» провів для активних вчи-

телів презентацію існуючих українських веб-ресурсів, на яких можна знайти інформацію про можливості навчання, гранти, конкурси тощо.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Ні

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах

Один з цікавих і певним чином парадоксальних уроків проекту – це те, наскільки легше працювати з сільськими школами, ніж з міськими. Як виявилось, сільські школи мають більше автономії і менше відчують на собі тиск з боку державних управлінь – можна сказати, що влада на сільські школи «закриває очі», оскільки не знає, що з ними робити. Школи виживають самі, як можуть, на фоні важкого економічного стану сільського населення. І саме тому вони готові до співпраці, вони активні та відкриті до всього нового – їм нема чого боятися і нема чого втрачати. Це робить їх дійсно активними партнерами для громадських організацій, які так само налаштовані на реальне

вирішення проблем та не бояться вступати у реальний діалог з владою.

Другий урок – це те, що у будь-якому містечку чи селі можна знайти ті місцеві особливості, які

нададуть поштовх розвитку. Це можуть бути можливості зеленого чи сільського туризму, чи історична та культурна спадщина, чи зацікавленість бізнесу у розвитку цього регіону

Назва організації:

**Чаплинський районний осередок
Ліги соціальних працівників України**

Координатор проекту:

Ращупкіна Альона Миколаївна

Адреса організації:

сmt. Чаплинка, Херсонська обл.

Контактні дані:

тел.: 05538-227-04; e-mail: rashupkina@yahoo.com

Термін реалізації проекту: *2 місяці*

Аналіз проекту

Опис проекту

Чаплинка є районним центром. Це невеличке містечко, населення якого переважно займається підсобним господарством та вирощуванням сільськогосподарської продукції. Жителі району, в тому числі і молодь, більшу частину часу зайняті по господарству. Волонтерський рух в районі є швидше виключенням ніж звичним явищем. Єдиним волонтерським формуванням була «Школа волонтерів», що функціонувала на базі районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Волонтери залучались виключно з числа учнівської та студентської молоді та виконували роботу, пов'язану з набором тексту, розповсюдженням буклетів, логістикою заходів. За час роботи формування волонтери не мали досвіду розробки та впровадження власних програм чи проєктів.

Ідея проекту виникла давно, але за браком фінансування так і не реалізувалась. В основу ідеї було покладено підвищення активності та ініціативності волонтерів шляхом надання їм можливості виявити місцеві проблеми, самостійно розробити стратегію вирішення однієї з них, самостійного планування розподілу коштів на обрану діяльність та практичне впровадження запланованих заходів.

В рамках проекту було задіяно 18 волонтерів, що об'єдналися у 4 загони. Три загони були представлені волонтерами селища Чаплинка та 1 загін склали волонтери із села Строганівка Чаплинського району. За результатами анкетування мешканців громади щодо актуальних місцевих проблем, кожен загін обрав для себе проблему, на вирішення якої буде спрямовано окремий проєкт.

Всього розроблено 4 проекти, бюджет кожного склав \$100. Діти вирішували проблеми стихійних сміттєзвалищ, попередження підліткової злочинності, направляли зусилля на покращення становища дітей, позбавлених батьківського піклування, підвищували рівень поінформованості сільських дітей та молоді з питань правової освіти, попередження шкідливих звичок, профілактики ВІЛ/СНІД. Для цього було проведено лекції та тренінги, диспути та тематичні дискотечні акції, акцію «Від дверей до дверей», акцію зі збору коштів для придбання іграшок для дітей, що тимчасово перебувають у центрі соціально-психологічної реабілітації, зустрічі з керівництвом району, представниками різноманітних установ та організацій, підприємцями.

Оскільки всі проблеми, обрані волонтерами, були запропоновані місцевими жителями під час анкетування, громадськість позитивно сприйняла діяльність молоді по їх вирішенню. В ході реалізації проекту, за результатами звернень до представників установ та організацій до команди волонтерів приєднувались дорослі активісти, небайдужі до життя громади. Це представники комунального підприємства, вчителі, депутати, працівники РВ УМВС та пересічні громадяни.

В результаті реалізації проекту вдалось залучити молодь до такої волонтерської діяльності, що реально змінює ситуацію в громаді. Така діяльність надала можливість підвищити ефективність і масштаби надання соціальних послуг, реалізувати себе молодим людям, які мають можливість та бажання змінювати на краще ситуацію в своїй громаді, докладати зусиль до вирішення конкретних проблем, що зачіпають більшість жителів району.

У Вашій оцінці, -----що дав проєкт громаді?

Найголовніше досягнення – розуміння молоддю важливості та реальності участі у житті громади. Якщо робити справді корисну справу, яка зачіпає багатьох мешканців неодмінно знайдеться підтримка влади, команда поповниться одностайними та небайдужими людьми. Виявилось, що незважаючи на майже повну відсутність в районі волонтерського руху до проекту, громада має безліч активістів, готових долучитись до важливих справ, проявляти ініціативу.

Що на Вашу думку дав проєкт тим, хто його -----писав і втілював в життя?

Для організації, в першу чергу, зміни відбулись у підвищенні професійного рівня спеціалістів,

залучених до заходів за проектом, знайдено нових фахівців та громадських активістів, що долучились до діяльності організації. Підвищилась поінформованість громадськості та органів влади про діяльність організації, з'явилися нові партнери з числа місцевих державних та недержавних організацій.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Для організації – виконавця проекту він став поштовхом в активізації населення до участі у волонтерському русі. Не тільки молодь, а й органи влади зацікавились взагалі діяльністю місцевих громадських організацій, як партнерів у реалізації молодіжної політики. З'явилась велика кількість молодих людей, які готові приймати участь у реалізації волонтерських програм, змінювати життя громади. Організація продовжує координувати, створений в рамках проекту, Строганівський сільський волонтерський загін, який на сьогодні налічує вже близько 20 волонтерів. Надається допомога школам інших сіл у залученні волонтерів. Відбулась самоорганізація найбільш активних волонтерів району, які вже розпочали роботу по створенню першої в районі молодіжної громадської організації.

Здобувши в рамках проекту досвід спілкування із місцевою владою, волонтери реалізували акцію, що є нашою гордістю. Так, на стіні в центрі селища, яка багато років є огорожею до новобудови та весь цей час слугувала безкоштовною дошкою оголошень, волонтери виготовили три великих зображення: карту світу та червону стрічку – як символ боротьби зі СНІДом в усьому світі та Чаплінський парк з квітучими деревами та прибраним сміттям, зробивши на малюнку напис «Тримайте Чаплінку чистою та красивою!». І хоча декілька людей похилого віку висловили своє невдоволення такою ініціативою, чим поставили під загрозу реалізацію цікавого задуму, молодь організувала справжню акцію на підтримку своєї роботи, чим повністю схилила на свій бік всіх опонентів та довела селищному голові правильність прийнятого рішення про надання дозволу на виготовлення зображень.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінює реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Навіть через декілька місяців після завершення проекту, можна без кінця говорити про його результативність. Дійсно, за досить короткий час активізувати, навчи-

ти, залучити до роботи та надати можливість планування, в тому числі й фінансового волонтерам, що не мали досвіду реалізації реальних програм, було досить ризикованою справою. І на сьогодні, можливо організація не зважилася б на такий крок, але це й було запорукою успіху проекту, в результаті якого ми маємо команду волонтерів, які розуміють, що вони можуть не тільки розповсюджувати буклети та допомагати організувати заходи, а й реально змінювати ситуацію в громаді.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах

Радимо всім небайдужим до життя своєї громади не чекати, поки ситуація зміниться сама собою. Виявляйте проблеми, на вирішення яких готові працювати. І на своєму досвіді, ми переконались, що завжди знайдуться небайдужі люди, готові допомагати, а хто як не активісти громадських організацій візьмуть на себе функції їх об'єднання в єдину команду та підтримки.

ДІТИ МРІЮТЬ ПРО ЩАСЛИВУ ГРОМАДУ

Назва організації:	Хмельницька обласна громадська організація Фонд Сталого Розвитку «Стара Волинь»
Координатор проекту:	<i>Гуменна Валентина Леонідівна</i>
Адреса організації:	<i>сел. Гриців, Хмельницька обл.</i>
Контактні дані:	<i>e-mail: staravolyn.org.ua, kopiya_v@ukr.net</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2,5 місяця</i>

Аналіз проекту

Сьогодні особливо очевидний і прикрий той факт, що духовна криза суспільства торкнулась наймолодших представників громади.

Тривалий час усі відчувають на собі негативні явища: жорстокість, агресію, байдужість, замкнутість. Зрозуміло, щоб вирішити ці проблеми, недостатньо роботи вихователя, психолога, реабілітолога дошкільного закладу.

В результаті творчої роботи ініціативної групи проекту було створено нове радісне середовище для креативної творчості дітей і батьків. Спільними зусиллями вихователів та батьків обладнано кімнату для дітей дошкільного віку, які мають проблеми емоційно-комунікативного розвитку. Для цього розроблена інноваційна

Опис проекту

програма «Скарбничка народної педагогіки».

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Вдалося привернути увагу членів сільської громади до вивчення народної педагогіки. Аналізуючи результати виконання проекту, цілком логічно випливає таке резюме: «Любов до хліба, як і до пісні, своєї історії, до батьків сама по собі не прийде, її потрібно вивчувати з дитинства. Це прямий обов'язок батьків»

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Впевненість у тому, що розв'язання проблеми духовної кризи суспільства неможливе без

трьох компонентів: родина – дитина – дошкільний заклад.

А також розуміння того, що коли хочемо активізувати навчально-виховний процес, мусимо використовувати не тільки інноваційні технології, а й цінні зернята народної родинної педагогіки.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

По завершенню проекту був створений громадський осередок, який залучає до активної участі у виховній роботі батьків та інших членів родини. Адже від роду – до народу, від родини – до нації, такий природний шлях дитини, який реалізує сім'я. Виникла ідея написання нового проекту: «Як можуть діяти на користь природи дошкільнята?».

Як з сьогоденської перспективи оцінює реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Досвід виконання проекту став орієнтиром і натхненням у вирішенні непростих питань з модернізації дошкільної освіти для колективу дитячого садочка.

Спостереження сучасного життя викликають роздуми, спонукають подбати про творче

засвоєння і збереження традиційних педагогічних цінностей народу.

Актуальним було б проведення серії тренінгів для батьків, які ґрунтуються на народних поглядах щодо виховання особистості. Думаємо, що це гарна ідея для наступного проекту.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах

Виконання громадських ініціатив дарує радість і вносить в життя світло і любов до людей. Не відмовляйте собі у цьому задоволенні.

ВІДКРИВАЄМО СЕРЦЯ ДЛЯ ДОБРА

Назва організації:	Доманівська центральна районна бібліотека – ініціативна група «Надія»
Координатор проекту:	<i>Даниленко Лариса Миколаївна</i>
Адреса організації:	<i>смт. Доманівка, Миколаївська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>05152-910-93</i> ; e-mail: <i>library@dmn.mk.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>1,5 місяця</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

В Доманівці в останні десятиріччя значно зросла частка людей похилого віку, самотніх. До старшого покоління сьогодні належить кожний п'ятий. Як правило, з виходом на пенсію різко зменшується рівень доходів, фізичні та духовні сили, а вільного часу стає все більше, втім несприятливі умови і низька якість життя в сукупності з низькими доходами змушують пенсіонерів турбуватися, в першу чергу, про задоволення повсякденних потреб, а духовні, культурні відсуюваються на другий план. І тому проблема залишеності, занедбаності, непотрібності старих в нашому селищі на сьогоднішній день особливо гостра.

Перед нашою ініціативною групою стояла мета допомогти людям похилого віку знайти нові мо-

тивації у житті, зруйнувати бар'єри самотності; виховувати в молоді доброту, повагу до людей старшого покоління, вміння шанувати близьких людей; пробудження історичної пам'яті, виховання гордості в молоді за своїх рідних; організувати дозвілля самотніх та людей похилого віку.

Створена волонтерська група з молоді (в кількості 18 чоловік), якою було виявлено самотніх людей похилого віку.

Для волонтерів проведено тренінг «Чи вміємо ми спілкуватися» та години спілкування.

Видано інформаційний буклет «Не будь байдужим. Чим займаються волонтери».

Створено інформаційний куточок «Добро спішіть робити люди».

Створено клуб «Оберіг», членами якого є молодь та люди по-

хилого віку». Проведено засідання клубу: «Молодь XXI століття – молоді 30-х років», «Від джерельця пізнання до криниці мудрості» (виявлено народних майстринь, які провели майстер-класи з свого ремесла (вишивка); українські вечорниці «На посиденьках у бабусі...»).

Проведено акцію «Засвіти різдвяну зірку в кожній душі»: із різдвяними вітаннями члени нашої громадської групи «Надія», волонтери та члени творчої групи пенсіонерів «Журавушка» відвідали самотніх людей на дому, у будинку для престарілих; лунали колядки, щедрівки, виконувались новорічні дійства, роздані різдвяні листівки, плакати; відбувалось частування різдвяними стравами. Під час акції було зібрано подарунки для будинку престарілих; волонтерами організована акція «Подаруй книгу літній людині», а зібрані книги та журнали передано в будинок престарілих; залучено підприємців до підписки періодичних видань для самотніх та престарілих.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Ми вважаємо, що проект був вдалим так, як нам вдалося: ➔ Привернути увагу державних, благодійних, громадських організацій до життєвих проблем само-

тніх, людей похилого віку, людей з обмеженими можливостями; ➔ залучити волонтерів; ➔ сприяти формуванню у молоді вміння і бажання відчувати чужий біль, не бути байдужим до тих, хто потребує уваги та підтримки; ➔ організувати заходи по організації дозвілля самотніх та людей похилого віку.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Набуття практичного досвіду благодійної діяльності.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Так. Члени ініціативної групи «Надія» та волонтери відвідують самотніх людей, проводять акції, продовжує працювати клуб «Оберіг», створено Бабусину Школу «Рукодільниця», яка успішно працює. Щороку проводиться акція «Подаруй літній людині книгу».

До 10-річчя відкриття Станіонарного відділення для постійного проживання людей похилого віку 17 жовтня 2011 року проведено свято, в якому були задіяні місцеві органи влади, підприємці, волонтери. Більше стало уваги приділятися людям, яким потрібна допомога.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Проект вдало реалізований.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Це корисно і цікаво. Намагайтеся більше співпрацювати з місцевими органами влади.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ І НАВИКІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОЇ ОПІКИ, А ТАКОЖ ОСІБ З ЇХНЬОГО ЧИСЛА

Назва організації:

Кримський республіканський заклад «Соціальний гуртожиток для дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківської опіки № 1»

Координатор проекту:

Гаврикова Алла Олександрівна

Адреса організації:

м. Джанкой, АР Крим

Контактні дані:

тел./факс: *06564-311-33;*

e-mail: *socgitlo@mail.ru*

Термін реалізації проекту: *3 місяці*

Аналіз проекту

Ініціативна група «Молодь за здоровий спосіб життя» в рамках підтриманого проекту побудувала волейбольний майданчик для дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування, що проживають в Кримському республіканському закладі «Соціальному гуртожитку №1»

Щоб побудувати волейбольний майданчик спочатку проведено розрівнювання поверхні виділеної території, завезено та розміщено тирсу, встановлено стовпи та волейбольну сітку. Від моменту закінчення робіт і до тепер проводяться тренування та змагання з

волейболу для клієнтів зазначеного закладу.

Важливою стала участь цільової аудиторії при виконанні будівельних та монтажних робіт, бо це стало частиною їхнього виховного процесу – розуміння праці як необхідного джерела блага і конкретної користі, прикладом перетворення нематеріальної ідеї в реальність завдяки спільній праці.

Під час робіт по реалізації проекту було задіяно 20 мешканців-клієнтів КРЗ «Соціальний гуртожиток № 1», 5 керівників підприємств і 6 працівників підприємства.

Станом на 01.10 2010 проведено 8 тренувань і 2 гри.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Організація і проведення тренувань, ігор, змагань з волейболу посприяла розвитку навиків роботи в команді і лідерських якостей, вольової сфери особистості, комунікативних навиків дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківської опіки, а також осіб з їхнього числа. В кінцевому результаті, посприяла соціальній адаптації і формуванню навиків здорового способу життя.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Завдяки проекту цільова група отримала постійне місце для проведення тренувань та змагань з волейболу. Місце, де вони можуть не тільки підтримувати свою спортивну форму, але і розвивати необхідні соціальні навички для подальшої інтеграції в суспільство.

Після успішної реалізації проекту і набутої впевненості в своїх силах наша організація планує скерувати свою діяльність в іншому напрямку. В будівлі гуртожитку є велике вільне приміщення, яке може перетворитися на оснащену тренажерну залу. Описана вище користь, яку приніс попередній проект, буде постійно доступна в закритому опалюваному приміщенні і не буде залежати від погодних умов. Також для ліквідації комп'ютерної безграмотності і формування соціальної компетентності плануємо забезпечити комп'ютерний клас необхідною технікою з постійним доступом до мережі Інтернет.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Реалізацію проекту оцінюємо позитивно. Єдиними перешкодами під час реалізації стали винятково погодні умови (затяжні дощі).

СХІД І ЗАХІД РАЗОМ!

Назва організації:	Одеська обласна громадська організація «Буджацьке січове козацьке військо»
Координатор проекту:	<i>Гавриленко Валерій Олексійович</i>
Адреса організації:	<i>м. Білгород-Дністровський, Одеська обл.</i>
Контактні дані:	<i>тел.: 067-918-52-73; e-mail: politruk@meta.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>3 місяці</i>

Аналіз проекту

Ідея проекту з'явилась у керівника скаутського (пластового) гуртка, викладача педагогічного училища, члена Одеської обласної громадської організації «Буджацьке січове козацьке військо» Гавриленко Валерія Олексійовича в період, коли президент Ющенко втрачав довіру як серед Заходу так і Сходу України. Крім того, в українському суспільстві зростала напруга і взаємна недовіра з політичних мотивів, суспільство стало ділитись на Схід і на Захід, навіть українська молодь і діти стали себе асоціювати з тими чи іншими політичними таборами і виявляти агресію та ворожість до протилежного регіону України. На цьому фоні і стало необхідним продемонструвати щось таке, що вище

Опис проекту

політики, що може означати єдність українців. І тоді виникла ідея провести такі показові табори скаутського типу для молоді, які не носитимуть ніякого політичного забарвлення, а навпаки об'єднують. При цьому один табір буде на морі, інший в Карпатах. Також проект «Схід та захід разом» був спрямований на розвиток дітей в скаутській системі виховання, в житті серед природи, в спроможності долати умовні труднощі. Проведений нами табір в липні 2009 року, так само як і табір в 2010 і в 2011 роках, обійшовся учасникам в 350 грн. за 12 днів, що в 3–4 рази дешевше будь-яких відпочинкових таборів для дітей.

Через Інтернет та особисте спілкування було запрошено ді-

тей, виховників та інструкторів з Одеської, Тернопільської, Черкаської, Донецької областей, та міста Київ. Всього на табір на морі прибуло близько 50 учасників, на табір в Карпати – в два рази менше. Це були представники скаутських організацій, в основному Пласту – Національної Скаутської Організації України, Бужацького січового козацького війська та інші діти.

Досягненнями проекту можна вважати сам факт поєднання на таборі дітей та молоді з різних регіонів України, яких не відлякувала ситуація присутності в одному таборі «східняків» та «західників». Це доводить штучність розколу українців по мовним та політичним ознакам.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Громада тих міст та сіл, з яких прибули діти та їх вихователі, розширили свої уявлення про Україну. Багато хто з маленьких сіл Західної та Центральної України (с. Копичинці Тернопільської обл., с. Зорівка Черкаської обл.) мріяв приїхати на море, але перешкодою були фінансові проблеми. Для багатьох дітей, цей вид змістовного табору на морі, разом з дорогою обійшовся в 500 грн їх батькам. Для громади міста Білгород-Дністров-

ського було важливо прочитати в пресі та на місцевому телебаченні про такий спільний табір дітей з різних регіонів України. Це характеризує важливість таких позаполітичних таборів для молоді.

Фото-відео в Інтернеті <http://vkontakte.ru/club17653238>

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Перше, це гордість за те, що без державної допомоги, без залежності від міських чиновників можливо проводити такі заходи, які навіть попадають в звіт районного та міського відділів освіти з питань літнього оздоровлення дітей, і тепер чиновники вважають організаторів (недержавну організацію) соціальною організацією, якій батьки довіряють своїх дітей.

Друге, це сам досвід проведення таких таборів. Інколи здавалось, що вже не встигнеш виконати програму, але методична та психологічна підтримка друзів з ВГО «Комітет Виборців України» завжди виручала.

Третє, особисто прожити на таких таборах разом з дітьми, особливо в лісі в Карпатах в наметах під дощем - цей екстрим тебе міняє і ти бачиш, що можна більше!

Чи мав проект своє продовження

та які зміни він приніс?

Так, в 2011 році вже без допомоги, за власний рахунок був проведений табір на тому ж місці, хоча і в менших масштабах. <http://vkontakte.ru/club17653238>. На цей раз нашому табору на морі допомагав Приморський сільський голова, були гостями директор Приморської школи та інші педагоги. Стаття в газеті була, але на телеканал сюжет не встигли дати.

Діти з різних регіонів України продовжують дружити, переписуватись в Інтернеті та їздити на зустрічі. Так в травні на 22 річницю перепоховання Т. Шевченка, в м. Канів приїхали до Черкаських пластунів Білгород-Дністровські діти, а до Білгород-Дністровських – Черкаські та Тернопільські на літній табір. http://vkontakte.ru/album-17181085_135285507

Як з сьогодношньої перспективи оцінює реалізацію проекту?

Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Так, є речі, які треба робити простіше, багато в чому вже не треба спішити. Є речі, які готувались зарані (надувні човни, альпіністське спорядження), а є такі, які вирішилися за один день (катання

дітей на конях). Сьогодні реалізувати проект можна вже в більших масштабах, якщо готувати такі табори за півроку, у співпраці з державними органами влади та батьківськими комітетами.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати

ініціативи у своїх громадах.

В першу чергу треба фахівці з туризму та життя серед природи, по-друге якщо діти і батьки не ночували жодної ночі в наметі до цього, то і на 12 днів не поїдуть, тому важлива підготовка або участь в аналогічних клубах чи організаціях. Можлива ідея спільного табору для дітей чи молоді Сходу і Заходу в умовах стаціонарного (не наметового) проживання, але то буде або дорожче, або менше по часу.

ВІД БАЖАННЯ – ДО УМІННЯ І ДОБРОБУТУ

Назва організації:	Асоціація підприємців Балтського району Одеської області (АПБР)
Координатор проекту:	<i>Захаров Всеволод Миколайович</i>
Адреса організації:	<i>м. Балта, Одеська обл.</i>
Контактні дані:	тел./факс: <i>04866-212-98, 067-487-47-59;</i> e-mail: <i>apbr@balta.uptel.net</i>
Термін реалізації проекту:	<i>5 місяців</i>

Аналіз проекту

Проект був природним продовженням проекту «Формування активної життєвої позиції у людей з обмеженими фізичними можливостями» в рамках проекту «Розвиток громадських ініціатив в Одеській області», підтриманого фондом Black Sea Trust for Regional Cooperation та ООО ВГО Комітет виборців України.

При отриманні інвалідності багато людей не мають достатньої можливості для самореалізації та мало спілкуються між собою. Люди з обмеженими фізичними можливостями відчувають свою ізольованість, більшість з них змушені вести пасивний спосіб життя. Інша проблема людей з проблемами здоров'я – труднощі в отриманні освіти, працевлаштуванні, особливо в період кризи.

Опис проекту

Основною проблемою є те, що пенсія по інвалідності значно менше трудової пенсії після досягнення пенсійного віку, тому ця категорія людей при великих потребах на ліки і лікування матеріально є тягарем для сім'ї. Статистика свідчить, що серед спинальників, ампутантів та хворих на інсульт кількість спроб суїциду набагато вище, ніж серед інвалідів загальних захворювань. Більшість цих людей не можуть самостійно отримати уміння і навички, щоб додатково заробляти для сімейного бюджету, тому відчувають себе ще більш зайвими в цьому житті.

Знизили рівень проблеми, навчивши представників цільової групи з числа членів Балтської районної громадської організації інвалідів (2 гр. по 10 чол.) осно-

вам виготовлення різної сувенірної продукції і основам ведення підприємницької діяльності. Це дозволяє їм вносити посильний внесок до сімейного бюджету і адаптуватися в суспільстві.

До занять притягувалися і діти. Вони дуже змінилися за декілька місяців, навчилися щось робити руками і спілкуватися з іншими дітьми і дорослими, стали активними.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Суспільство і влада звернули увагу на проблеми людей з обмеженими фізичними можливостями.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Досвід, подяка представників цільової групи, підвищення авторитету громадської організації.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Викладачі, що проводили заняття, продовжують за власною ініціативою щонеділі по середях відвідувати офіс організації інвалідів і проводити заняття з охочими. За рахунок місцевого бюджету в офісі зроблений гарний ремонт, підведена вода,

зроблено опалювання (раніше цього не було!).

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Проект був дуже корисним і актуальним у нас. Він актуальний в будь-якому населеному пункті, причому для різних верств населення. Сьогодні проект виконувався б без змін.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Виявляйте соціально-значущі проблеми і знаходьте шляхи і методи зниження їх напруги.

МІСЦЕВІ ІНІЦІАТИВИ – ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ

Назва організації:	Хмельницька районна громадська організація «ПРАВО»
Координатор проекту:	<i>Дорох Віталій</i>
Адреса організації:	<i>м. Хмельник, Вінницька обл.</i>
Контактні дані:	<i>тел.: 067-425-84-95; e-mail: doroh-hm@yandex.ru; www.pravo-hm.org.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2 місяці</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Демократична модель державного управління передбачає активну участь громадськості у процесі прийняття рішень. Це вимагає поінформованості широких верств населення щодо можливості такої участі, наявності в членів територіальної громади певних знань та навичок щодо підготовки необхідних нормативно-правових документів, а також найголовніше – наявності відповідних правових механізмів та процедур.

Такі механізми з одного боку дозволяють громадянам впливати на процес прийняття рішень, а з іншого – дають можливість швидко та ефективно ухвалювати ці рішення.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» надає

територіальним громадам право брати участь в процесі прийняття рішень та висловлювати позицію громадян. Це стає можливим завдяки впровадженню таких механізмів, як загальні збори громадян за місцем проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання (ст. 8, ст. 9, ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). Однак Закон не визначив порядку реалізації цих прав, передбачивши проте, що відповідні процедури будуть визначені в статутах територіальних громад або ж в окремих положеннях місцевих рад.

За даними Міністерства Юстиції України, на 19 жовтня 2006 року в Україні тільки 1 341 територіальна громада має зареєстровані ста-

тути територіальних громад, що склало 11,7% від загального числа територіальних громад (наразі в Україні налічується 11 521 територіальна громада). Ще 13 територіальним громадам було відмовлено в реєстрації статутів.

Вінницька область в цьому сенсі є своєрідним лідером. За даними Українського незалежного центру політичних досліджень в області зареєстровано 688 статутів територіальних громад (649 сільських, 26 селищних та 13 міських). Для порівняння: в Волинській та Тернопільській областях – по одному, в Луганській – 79, в Херсонській – 73, в Київській – 61.

На території Хмельницького району налічується 31 територіальна громада. Статути мають всі громади, тобто Хмельницька міська рада та 30 сільських рад району прийняли документ, який, в принципі, повинен гарантувати та регулювати право громадян на загальні збори за місцем проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання

Отже, можна вважати, що місцеві ради, що знаходяться на території Хмельницького району Вінницької області виконують вимоги законодавства щодо консультацій із громадськістю та врахування думки громади.

Одним з важливих механізмів є внесення місцевої ініціативи.

Згідно ст. 9 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», члени територіальної громади мають право ініціювати розгляд у відповідній раді, в порядку місцевої ініціативи, будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.

Наразі постає питання реалістичності виконання на практиці задекларованих в Статуті територіальної громади міста Хмельника та статутах територіальних громад Хмельницького району Вінницької області механізмів щодо участі громадян в процесі прийняття рішень. Тобто, чи не вводять наявні статути та окремі положення, якщо такі є, дискримінаційні умови, ускладнюючи таким чином, а іноді, фактично унеможливаючи реалізацію права членів громади на місцеві ініціативи.

Також важливе питання – чи володіють члени територіальних громад інформацією щодо можливості участі в процесах прийняття рішень, а також певними знаннями та навичками щодо підготовки необхідних нормативно-правових документів.

Позбавлення членів територіальної громади можливості впливати на рішення місцевої ради правовим шляхом призводить, як мінімум, до неефективного управління та загострення соціальних конфліктів.

Саме тому виникла ідея розробки та впровадження проекту «Місцеві ініціативи – проблеми реалізації на практиці», метою якого було проведення моніторингу реалістичності виконання на практиці вимог статутів територіальних громад міста Хмельника та Хмельницького району щодо порядку внесення місцевих ініціатив.

В рамках проекту було проведено соціологічне дослідження а також аналіз статутів територіальних громад міста Хмельника та Хмельницького району. Загалом було проаналізовано 31 статут на предмет наявності окремих норм, які ускладнюють, а іноді – унеможливають реалізацію громадянами свого права на місцеві ініціативи.

За результатами моніторингу було розроблено пропозиції органам місцевої влади щодо внесення змін та доповнень до статутів територіальних громад.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Наслідком реалізації проекту стало те, що члени територіальних громад та органи місцевого самоврядування Хмельницького району отримали фахові висновки щодо статутів своїх територіальних громад.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Напевно головним позитивним моментом для розробників проекту стало те, що вони зламали певний стереотип про те, що громадські організації не можуть долучитися до вирішення важливих питань. На районному рівні, де обмаль дієвих громадських організацій, це є досить важливим.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Проект мав своє продовження в реалізації спільної ініціативи громадської організації «ПРАВО» та виконавчого комітету Хмельницької міської ради щодо розробки та реалізації проекту «Місцеві ініціативи: участь громадськості в усуненні перешкод». Проектом передбачалося проведення більш детального аналізу Статуту територіальної громади міста Хмельника та вироблення пропозицій щодо внесення до нього змін та доповнень за активної участі членів територіальної громади міста.

Також матеріали, які були напрацьовані в рамках реалізації проекту, лягли в основу збірки «Місцеві ініціативи – теорія та практика»

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Реалізація цього проекту стала своєрідним етапом, завдяки якому ми перейшли на інший рівень діяльності. Щодо змін, то напевно більше приділили б уваги саме розповсюдженні інформації про реалізації проекту.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Головною порадою є підвищення власного рівня правової освіти. Як казав свого часу Кіркоров: «На прес-конференцію к звездам надо приходить подготовленными...». І в громадську діяльність також...

Місцеві ініціативи - теорія та практика

Результати моніторингу статутів територіальних громад міста Хмельника та Хмельницького району щодо порядку внесення нормативно-правових актів в порядку місцевої ініціативи

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПРАВО»

БАБУСИНА ШКОЛА «РУКОДІЛЬНИЦЯ»

Назва організації:	Доманівська центральна районна бібліотека – ініціативна група «Надія»
Координатор проекту:	<i>Даниленко Лариса Миколаївна</i>
Адреса організації:	<i>сmt. Доманівка, Миколаївська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>05152-910-93</i> ; e-mail: <i>library@dmn.mk.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2 місяці</i>

Аналіз проекту

Членами громадської ініціативної групи «Надія» та клубом «Оберіг», що працює при Доманівській центральній бібліотеці, проводився захід – українські вечорниці «На посиденьках у бабусі...», куди було запрошено вишивальниць Славич Віру Антонівну, Кость Зінаїду Василівну, які представили свої роботи. Члени клубу висловили бажання навчитися вишивати. Ось тут і виникла ідея створення Бабусиної Школи «Рукодільниця».

Створюючи нашу Бабусину Школу «Рукодільниця» ми надихались ідеєю об'єднання та сумісної творчості майстринь Доманівського району, обміну досвідом, ідеєю збереження національної української спадщини в галузі рукоділля, відродження та розповсюдження ремесел, залучення молодого покоління до творчої діяльності.

Опис проекту

Інформацію про проект було розповсюджено серед населення інформаційним вісником, роздані листівки.

Залучені майстрині та члени творчої групи пенсіонерів «Журавушка», які приєдналися до роботи проекту, проводили майстер-клас з вишивки, в'язання, бісероплетіння.

Організовано акцію по популяризації джерел народної творчості «Дотик до джерел», молодими учасниками проекту виявлено і залучено нові майстрині, знайдені цікаві роботи, які варті уваги. Виявлені та залучені майстрині з навколишніх сіл Доманівського району: с. Фрунзе, Вікторівка, Кузнецове.

Для учасників Бабусиної Школи «Рукодільниця» членами громадської ініціативної групи «Надія» проведено цикл інформаційних

годин «Школа народних традицій», «Рукоділья», «Вчимося у бабусь та мам», «Чарівні візерунки», годину народної мудрості «Магічний рушник»; створено інформаційно-рекламний стенд «Вишивають, в'яжуть діти. Вишиваємо, в'яжемо для дітей»; підготовлені інформаційні буклети «Майстрині Доманівщини», «Краса і творчість»; підготовлені експрес-презентації «Криниця народної творчості», «Українська вишивка: традиції і сучасність»

За допомогою технічних засобів та мережі Інтернет (на базі Доманівської центральної бібліотеки) випущені інформаційні пропозиції уроків рукоділья, роздруковані схеми узорів вишивок та мережива, інструкції для наборів вишивання нитками; здійснені знайомства з сайтами по рукоділью («Вишиванка»), з журналами «Настуня» та ін.

Велику допомогу надавала приватний підприємець Дадунашвілі Тетяна Володимирівна, власниця магазину «Все для тебе», в якому були придбані матеріали для занять рукодільям. Сама вона теж майстриня-рукодільниця: шиє, в'яже і в її магазині-салоні можна знайти завжди все необхідне. З її допомогою віднайдено місцеві рукодільниці. Магазин став за цей час нашим «інформаційним та творчим центром».

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

У кожної людини є секрет позбавлення від стресу, дуже часто це медитативний рід занять. Для жінок складно собі уявити щось більш захоплююче, спокійне і продуктивне, ніж вишивання хрестиком, в'язання на спицях або в'язання гачком. Творча праця здатна не тільки скрасити дозвілля, а й перерости в справжню пристрасть.

Ми вважаємо, що проект був вдалим, так, як нам вдалося залучити до творчої діяльності громаду, а також звернути увагу голови селищної ради Доги О.О. на людей, які займаються народною творчістю. Так, під час проведення в Доманівці Свята Сала, Олександр Олексійович запропонував організувати виставку робіт наших членів клубу «Рукодільниця».

Залучено: молодь для навчання – 18 чоловік; місцевих майстринь – 9 чоловік;

Через Бабусину школу «Рукодільниця» жителі району знайомляться з витоками рукотворних витворів безцінного надбання українського народу; розвивають уміння бачити та цінувати красу; виховується потреба берегти цю творчість, як сімейний скарб, як родинний оберіг; виховується пошана до народних ремесел, молодь освоює техніки української

вишивки, майстрині вдосконалюють якість власних виробів.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Центральна бібліотека стала центром спілкування не тільки жителів селища Доманівка, а й людей району, які виношують у серці любов до вишивки, бісероплетіння, інших захоплень.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Так, Бабусина школа працює і сьогодні (пройшов рік після закінчення проекту). Так же цікаво проходять майстер-класи майстринь з вишивки, в'язання, бісероплетіння, а в цьому році захопилися орігамі. Роботи учасників

школи виставляються на виставках: під час проведення різних заходів районного масштабу, проведення свят селища та сіл.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Проект був вдало реалізований. Адже та сума, яка була виділена на проект дала початок добрій справі. Тепер члени Бабусиної Школи мають можливість ще й продавати свої вироби в магазині «Все для тебе», що дає змогу дальшому життю ідеї реалізованого проекту.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Це дуже корисно і цікаво.

ПЛАСТУНИ ПРОТИ ТЮТЮНОПАЛІННЯ ТА ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ДІТЬМИ МІСТА

Назва організації:	Станиця «Білгород» Пласту – НСОУ
Координатор проекту:	<i>Гавриленко Валерій Олексійович</i>
Адреса організації:	<i>м. Білгород-Дністровський, Одеська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: 067-918-52-73; e-mail: politruk@meta.ua
Термін реалізації проекту:	<i>2 місяці</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Місто Білгород-Дністровський (Одеської області) має древню історію і значне місце в демократичних рухах (під час розвалу СРСР Народний Рух Одещини складався наполовину з наших мешканців).

Валерій Гавриленко, викладач педагогічного училища, громадський активіст та заступник отамана громадської організації «Буджацьке січове козацьке військо» в місті Білгород-Дністровському, керівник молодіжного скаутського гуртка пластунів, в 2009 році написав проект: «Пластуни проти тютюнопаління та вживання алкоголю дітьми міста», який був підтриманий фондом Black Sea Trust for Regional Cooperation, a project of the German Marshall Fund of the United States.

Ідея проекту «Пластуни проти тютюнопаління та вживання алкоголю дітьми міста» з'явилась вже давно, і вона постійно турбує мене як людину, небайдужу до оточення, в якому ми живемо. По місту ходять діти, які відкрито носять пиво і курять сигарети. В Інтернеті знайшлась інформація про те, що Україна займає друге місце в Європі по тютюнопалінню та перше місце в світі по підлітковому вживанню алкоголю. Працюючи з підлітками та молоддю на основній і на громадській роботі, я знав який реальний рівень вживання спиртного та тютюну студентами 14–16 років, які в більшості своїй живуть не з батьками, а в гуртожитках в чужому місті. Я зрозумів, яка беззуба та неефективна виховна робота педагогів, і які безза-

хисні та наївні наші діти перед рекламою, дурним прикладом та спокусою коли п'ють пиво та курять. Я зрозумів головну причину-можливість безперешкодного придбання заборонених товарів в магазинах міста. І тоді, коли натрапив на конкурс міні грантів я негайно за одну ніч виклав свій проект і відправив на конкурс, навіть не сподіваючись на результат, бо писав на емоціях і придумував всілякі нереальні заходи. Як не дивно, мій проект був підтриманий і я його реалізував. Метою було привернути увагу жителів міста та владу до цієї проблеми, і щось змінити.

За час проекту в короткі терміни, при мінімумі витрат було проведено:

→ соціологічне опитування дітьми-пластунами по 10 школах і 5 ВНЗ міста про кількість підлітків (14–16 р.) які вживають алкоголь та курять;

→ конкурс малюнків серед студентів педагогічного училища та слухачів художньої школи, які закликають не курити, малюнки-переможці були надруковані у вигляді плакатів (формату А-3) і роздані по школах;

→ розвідувальна акція з прихованою камерою «Купи пиво та сигарети», коли в 15 магазинів міста було направлено 14 літні дівчата, які купували забороне-

ні товари. Один магазин який не продав – був нагороджений грамотою. (відео http://vkontakte.ru/club1088102?z=video-1088102_151935286%2Fvideos-1088102);

→ круглий стіл в міській Раді за участю всіх відповідальних керівників та начальника міліції, де було продемонстровано відео та обговорено результати нашого моніторингу. (відео «ПРОДАЖА СИГАРЕТ ДЕТЯМ В АККЕРМАНЕ» <http://www.youtube.com/watch?v=QYZy0Bkf2U>) Вийшов сюжет на телебаченні та стаття в місцевій пресі;

→ двогодинна акція «Дівчата в протигазах», коли десять дівчат і хлопців педагогічного училища проходять по вулицях міста, і зупиняються біля тих, хто курить на вулицях, двоє одягають протигази, а інші переконують не пускати дим на дітей. При цьому, роздаються та розклеюються листівки про шкоду пасивного куріння. Сюжет про цю подію вийшов на місцевому телеканалі «Тіра ТВ». http://lis.od.ua/tira_tv.php?date=2009-12-10;

→ випущені значки «Не курю – себе люблю» та «Не курю – гол заб'ю!», які роздавались учасникам акцій та конкурсів, школярам;

→ куплені дівчатами пиво та сигарети були знищені молодшими пластунами в інсценованій грі «Чорт та ангел» у школі № 3 на перерві.

За час реалізації проекту було задіяно: студентів педагогічного училища, художню школу с. Випасне, громадську організацію «Соціологічний центр «Аспект», телебачення «Тіра ТВ», газету «Торнадо-пресс», та окремих громадян.

Великих зрушень в продажу спиртного і сигарет ми не досягли, але місцеві телебачення і преса показали наявність проблеми, роботу громадськості, нашу співпрацю з владою і беззубість влади перед наступом на здоров'я нації. Місцева міліція слабо реагує на розпиття спиртного дітьми, за продаж дітям спиртного і сигарет досі не оштрафований жоден магазин, також не реагує на куріння в громадських місцях. Водночас, заступник міського голови Валентина Бондаренко, вже через рік після акції, запрошує на семінар по обговоренню негативних явищ серед молоді міста.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Громада міста отримала розуміння масштабів проблеми, змінилися підходи в оцінці ситуації з дитячим курінням та пияцтвом, відбулася демонстрація можливостей неурядової організації. Начальник міліції віднині

знає, хто такі пластуни, і що вони теж проводять розслідування.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Керівникові проект дав відчуття реальності в своїх задумах, авторитет в органах влади і МВС, підліткам-пластунам, та тим, хто приймав участь у акціях, дозволив вперше проводити якусь публічну акцію, після гри «Чорт та ангел» діти продовжували знищувати сигарети просто на вулиці, чим драгували перехожих.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Через рік після завершення проекту, продовжувався моніторинг особисто керівником проекту (збір інформації як працює міліція, спостереження за магазинами, виступи на цю тему на педагогічних радах та міському відділі освіти), офіційний запит про роботу в цьому напрямку міському голові. Заступник міського голови Валентина Бондаренко, вже через рік після акції, запрошує на семінар по обговоренню негативних явищ серед молоді міста. В місті можна зустріти наші значки «Не курю-себе люблю!», журналісти все питають, коли знов будуть «дівчата в протигазах».

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

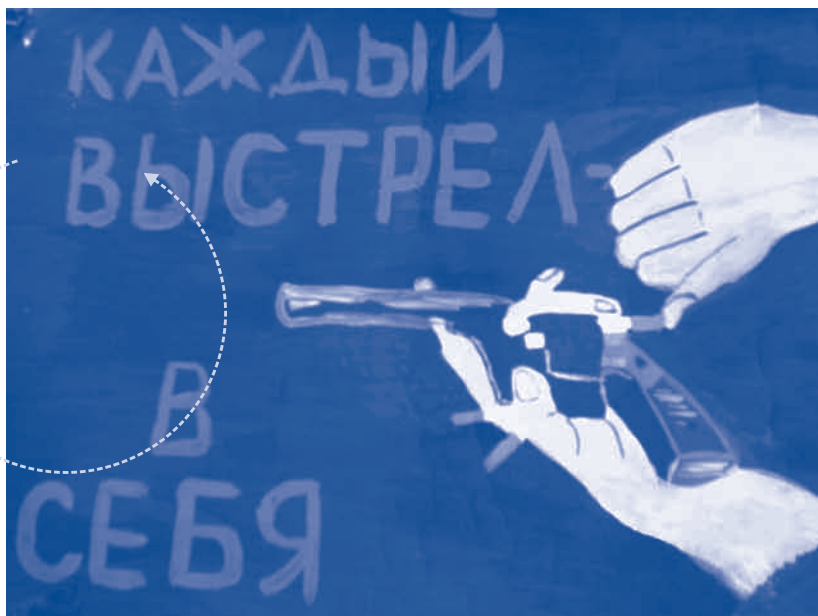
Актуальність проблеми не стала меншою, треба продовжити цю роботу. Якщо буде фінансування то можливо розширити географію чи кількість подібних проектів. Команда з молодих волонтерів завжди знайдеться, журналісти теж готові.

Трохи інакше зробив би соціологічне опитування – треба правильно ставити питання, без сторонніх дітей, при цьому одразу роздавати буклети про шкідливість куріння. Листівки

про пасивне куріння треба кожного місяця розвішувати на автобусних зупинках, чи роздавати людям. «Дівчата в протигазах» – обов'язково зробити 10 днів підряд і таких груп мало би бути 2–3. Обов'язково – новий відеозапис про продаж дітям сигарет і начальнику міліції, але заходити треба просто в магазин, з прихованою камерою.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Спробувати почати з того, щоб скопіювати цей проект, а в процесі виконання у вас з'являться свої корективи і нові ідеї.

ГЕРОІКО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ПРОВЕДЕННІ ФЕСТИВАЛЮ «НАЩАДКИ КОЗАЦЬКОЇ СЛАВИ»

Назва організації:	Доманівська районна дитяча громадська асоціація «Чиста вода»
Координатор проекту:	<i>Заєць Костянтин Миколайович</i>
Адреса організації:	<i>с.м.т. Доманівка, Миколаївська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>066-650-27-64</i> ; факс: <i>05152-910-93</i> ; e-mail: <i>forchildren@inbox.ru</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2,5 місяця</i>

Аналіз проекту

Територія нашого району, особливо, сільська територія, мало охоплена роботою стосовно залучення дітей та молоді до проблем району, можливо, навіть, проблем соціально-культурних, де вирішується дозвілля дітей та молоді. Діти та молодь мало охоплена позаурочною роботою, не особистою, а всієї громади. Але молодь та діти – це перший помічник, вони ж є ініціаторами руху розвитку, але помічниками, зрозуміло, їм повинні стати і дорослі, а це – органи виконавчої влади, органи самоуправління і громада. Заходи, які планувалися проводитися згідно проекту і провели їх з великим задоволенням, для деякої категорії

Опис проекту

людей були інноваційними та оригінальними. Оригінальним і цінним (для громад) було те, що залучені були всі – виконавча влада (зокрема – заступник голови Доманівської райдержадміністрації, представники служби у справах дітей, відділу освіти та відділу у справах сім'ї, молоді та спорту Доманівської райдержадміністрації), органи самоуправління (голови селищної та 13-ти сільських рад), сільські громади – батьки, громадськість сіл. Оригінальним було те, що під час проведення Фестивалю планувалося проведення різних козацьких конкурсів, особливо, нове – готування козацького кулешу разом з сучасними дійсними

козаками; нове – проведення екскурсій з історії козацтва та екскурсій по вивченню військової техніки самими дітьми та шкільною і непрацюючою молоддю. Цінне – що запланували, те і провели.

Завдання всі виконані – посвята в козачата учнів навчальних закладів Доманівського району; перевірка знань з історії України та рідного краю; згрупування дітей, виховання морального та фізично-здорового покоління; виховання у дітей віри в себе, свої сили, любові до своєї Батьківщини, до рідного краю, де народилися. Важливість героїко-патріотичного виховання була показана на прикладі козачат-дітей, які з гордістю приймали клятву, навіть, їли козацький куліш. Чудово, що у нас є такі хлопці, які є майбутнім нашої держави. Які не тільки гарно навчаються у школі, а й ті, які завжди готові прийти на захист Вітчизни, на допомогу ближньому.

Головним також у проведенні заходів за Проектом було приближення і залучення дітей та молоді (непрацюючої) до краєзнавчої роботи. Мета – щоб молодь була залучена до проблем території, де живе, та залучення до вирішення таких проблем через те, що «почують кожного».

Фестиваль «Нашадки козацької слави», який був апогеєм усіх заходів за Проектом, продовжив

нові форми роботи з дітьми та шкільною молоддю у навчальних закладах, які приймали участь у Проекті. Сьогодні підростає покоління виховує на традиціях українського козацтва, на високих прикладах лицарського ставлення до України. Саме тому при деяких школах почали створюватися козацькі коші, які мають свій Кодекс козацької честі, доблесті і милосердя.

У Вашій оцінці, ...що дав проект громаді?

Згрупування дітей, виховання морального та фізично-здорового покоління, виховання у них віри в себе, свої сили, любові до своєї Батьківщини, до рідного краю. Посвячення дітей в козачата з подальшим залученням до роботи Гардівського полку Доманівського куреня; знайомство дітей та молоді з Гардівським полком Доманівського куреня.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його .....писав і втілював в життя?

Саме на покращення обізнаності громадськості про інструменти і форми самоорганізації для успішного розв'язання місцевих (сільських) питань і був спрямований даний Проект.

Метою Проекту (тільки для нас, тих, хто писав Проект, планував

заходи) було поширити успішний досвід різноманітних форм самоорганізації громадськості щодо вирішення місцевих і регіональних проблем. А саме, – залучення дітей та шкільної і непрацюючої молоді до вирішення однієї із важливих проблем сьогодні – дозвілля дітей та молоді з метою недопущення скоєння злочинності.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Зрозуміло, для залучених та охоплених заходами згідно Проекту дітей та молоді продовження було – подальше вивчення історії рідного краю, залучення молодого покоління стати козаками; щорічна участь у Фестивалі «Нашадки козацької слави».

Для асоціації – щорічне проведення Фестивалю; крім своїх коштів завжди розраховуємо на матеріальну підтримку та плідну співпрацю із зацікавленими окремими особами, громадою, органами виконавчої влади та самоуправління.

І, мабуть, одна із головних позитивних змін – асоціація показала взаємодію держави та громадян, де спільними зусиллями є допомога краще зрозуміти один

одного при вирішенні нагальних і проблемних питань.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Проект вдався; всі заходи реалізовані в повному обсязі. Саме у виконанні та проведенні заходів «Чиста вода» змогла виявити свою ініціативу, самостійність, спробувати реалізувати себе в житті суспільства, зокрема, громади, задовольнити свої потреби у спілкуванні з дітьми, громадою, органами влади.

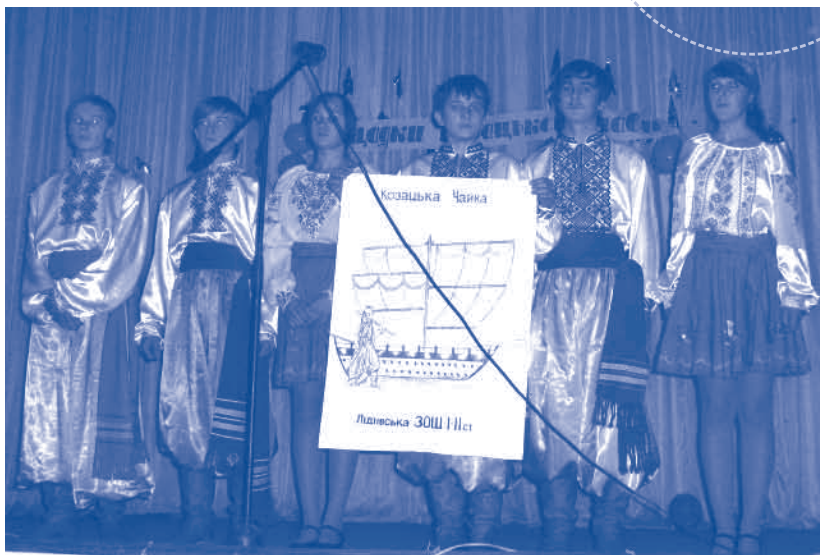
Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Даний проект був одним із перших для нашої асоціації. Це була нова цікава робота. Після вирішення заходів за даним проектом, а пізніше за іншими проектами «Чиста вода» постала у дорослішому стані, завойованому авторитеті та особистісному ствердженні.

Така робота привертає увагу громадськості, державних і недержавних організацій, дає поштовх для подальшого обговорення, в тому числі ЗМІ.

Як здійснювати зміни у місцевих громадах?

МОЛОДЬ ЗАРАДИ МАЙБУТЬОГО

Назва організації:	Молодіжна організація студентів «Новий час»
Координатор проекту:	<i>Грищенко Тетяна Вікторівна</i>
Адреса організації:	<i>м. Конотоп, Сумська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>0544-722-506, 0963-534-146;</i> факс: <i>0544-725-171;</i> e-mail: <i>Globall@bigmir.net;</i> <i>www.novychas.sumy.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>4 місяці</i>

Аналіз проекту

У Сумській області останнім часом згідно опитування Молодіжної організації студентів «Новий час» окреслилась недостатня увага суспільства до проблем мешканців сільської місцевості та благоустрою зон відпочинку. Область характеризується значною кількістю лісових масивів, водних територій та місць відпочинку людей. Але руйнування екологічної системи, Конотопського району зокрема, через постійне засмічення лісових масивів та водоймищ, визначило актуальну проблему регіону. Зазначимо той факт, що використання природних цінностей регіону знаходиться не на належному рівні: не використовуються дитячі табори відпочинку,

Опис проекту

бази сімейного та молодіжного поновлення стану здоров'я. Саме тому занедбаність дитячих таборів відпочинку та непридатність їх до використання задля оздоровлення дітей області стала однією з актуальних проблем суспільства. Важливо зазначити також, що в регіоні маємо низький регіон усвідомлення суспільством проблем забруднення навколишнього середовища. Під час екологічного проекту «Молодь заради майбутнього» було організовано та проведено масштабну екологічну акцію у зоні відпочинку поблизу річки Сейм (с. Жолдаки, Конотопський район). Під час реалізації заходу молодь міста активізувала увагу суспільства на вирішенні найбільш актуальних та

конкретних соціальних проблем мешканців сільської місцевості через організацію періодичних виїздів студентів, представників громадських організацій, підприємств та установ міста, його владних структур для здійснення благоустрою територій пляжно-го відпочинку, лісових та водних територій, сільської місцевості, занедбаних дитячих будинків відпочинку та майданчиків дозвілля. Вважаємо за досягнення становлення певного рівня екологічного очищення вказаних територій, виконання якісних ремонтних робіт на занедбаних дитячих таборах та якісні зміни думки громади щодо збереження екологічного здоров'я довкілля.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Проєкт активізував увагу суспільства до екологічних проблем регіону та нераціонального використання його матеріальних ресурсів.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Координатори проекту, зробивши перший крок у досягненні мети, по-перше, стали відомими громадськими діячами регіону, громадська організація стала відомою своєю активною

та інноваційною діяльністю. Адже результати не заставили чекати на себе – на території занедбаних таборів відпочинку, які були у рамках проекту, щоліта проводились різні масштабні оздоровчі виїзди студентів та робітничої молоді, територія таборів стала осередком туристичних злетів, організованих лижників, грибників, спортсменів, художників, хореографів тощо. Але основне, що дав проект – це віра у те, що все можливо, якщо знати, що хочеш і як цього досягти.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Екологічні акції на території Котопщини стали традиційними заходами, розширили свою географію та масовість. Організації та установи також стали активно приймати у них участь та бути їх організаторами. А занедбані табори відпочинку стали корисним притулком для багатьох ініціативних бажаних (див. попередній пункт).

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Маємо перспективи надалі більш масово та організо-

вано задіювати дітей та молодь міста до екологічних акцій. Наразі іде пошук невеликих, але систематичних інвестицій у організацію опіки над занедбанними базами та таборами відпочинку регіону.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Потрібно чітко знати, чого хочете і яким чином будете це робити. Потрібно мати ініціативну та активну робочу групу. Та найактивніше залучати громадськість до окресленого процесу.

ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДНЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Назва організації:	Щолкінський центр соціальної допомоги Всеукраїнської профспілки працездатних інвалідів
Координатор проекту:	<i>Мацвейко Надія Яківна</i>
Адреса організації:	<i>м. Щолкіне, АР Крим</i>
Контактні дані:	тел.: 095-909-46-85; e-mail: zoga51@mail.ru
Термін реалізації проекту:	<i>2,5 місяця</i>

Аналіз проекту

Ідея створення проекту «День людей з обмеженими можливостями» виникла в зв'язку з проведенням Щолкінською міською радою «Дня людини похилого віку». Наш проект став нагодою для поширення інформації про діяльність Щолкінського Центру і дозволив урізноманітнити святкування «Дня літніх людей».

Основна ціль ініціативи - зацікавити людей діяльністю нашої організації, звернути увагу на її позитивні сторони. До реалізації проекту були залучені учасники гуртків, які діють при Центрі:

- гурток декоративно-прикладного мистецтва «Коклюшка» – провів майстер-класи і виставку декоративно-прикладних виробів;
- студія образотворчого мистецтва

Опис проекту

«Райдуга» - організувала виставку своїх робіт;

→ діти-інваліди під керівництвом психолога показали міні-сценку «Сім дочок короля»;

→ клуб «Здоров'я» - представив показовий комплекс гімнастичних вправ, доступних кожній людині;

→ клуб спілкування «На призьбі» – провів психологічні ігри, в яких взяли участь всі присутні в залі.

Кожний гурток самостійно розробив і втілював свою програму під час проведення заходу. Керівники гуртків, переможці виставок малюнку і декоративно-прикладного мистецтва, учасники ігор і конкурсів – всі отримали подарунки і солодкі призи.

Наш проект викликав позитивний резонанс в місцевій тери-

торіальній громаді завдяки своїй незвичайній формі – кожний, хто прийшов на захід, став його активним учасником, а не пасивним спостерігачем. Про Щолкінський ЦСП заговорили як про активну і дієву організацію. Після проекту в чотири рази зросла кількість відвідувань Центру (650 в 2009 році, 2500 – за період з 01.09.2010 – 31.07.2011р.), закріпилася довіра місцевих мешканців та локальної влади, зокрема, і Щолкінської міської ради.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Широкa реклама нашої організації, з демонстрацією практичної діяльності гуртків ЩЦПС, створила можливість мешканцям міста повірити, що наша НГО дійсно орієнтована на надання допомоги людям, які її потребують і, більше того, здатна це робити. Одним з важливих наслідків проведеної діяльності є те, що учасники проекту продовжують свою участь в роботі Центру. Розширилася співпраця з громадськими організаціями міста і району, зокрема: Щолкінською бібліотекою, Щолкінським сиротинцем.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Реалізація проекту мала форму психологічної реабілітації для людей з обмеженими можливостями, оскільки вони самі втілювали в життя проект і були його учасниками.

Велике значення мало те, що учасниками проекту стали фактично всі особи присутні на заході – це сприяло підвищенню зацікавленості громадською діяльністю та живій, дієвій рекламі організації.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Реалізація проекту допомогла колективу згуртуватися, повірити в свої сили та стати учасниками наступного проекту «Надання соціальних послуг на базі Центру соціальної допомоги ВПРІ м. Щолкіне», розробленого А.Грабко, керівником Республіканської профспілкової організації ВПРІ в АРК в рамках програми МАТРА. Проект завершився 31.07.2011 року, термін його реалізації був 11 місяців, об'єм фінансування – 120 тисяч гривень за підтримки Посольства Королівства Нідерландів в Україні. Нині ми займаємося реалізацією міні-проекту «Бережіть нашу землю» в рамках проекту «Підтримка місцевих громадських ініціатив в Криму».

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Реалізація першого проекту допомогла нам визначити фактори, які є необхідними для успішної діяльності організації: перш за все, потрібно постійно налагоджувати особистий контакт з кожною людиною з обмеженими можливостями і членами її сім'ї для подальшого їхнього залучення до громадської діяльності; широко використовувати співпрацю з громадськими, державними структурами і підприємцями; постійно займатися рекламою діяльності організації за допомогою проведення заходів з подальшим висвітленням в ЗМІ.

На захід «День людей з обмеженими можливостями» прийшла менша кількість людей ніж

очікувалось. Це сталося тому, що запрошення отримали лише офіційні особи, а оскільки наша організація охоплює тільки один суспільний прошарок – інвалідів, то місцеві мешканці мало були поінформовані про захід, що відбувався.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати

ініціативи у своїх громадах.

Не боятися труднощів, залучати до участі в роботі організації всіх зацікавлених вашою діяльністю осіб, незалежно від їхнього віку, соціального стану і т.д., прагнути максимального виявлення і реалізації здібностей і професійних навиків кожного, хто бере участь в громадській діяльності.

Це допомагає самоствердженню людини в суспільстві, народжує віру в майбутнє і сприяє покращенню здоров'я.

Назва організації:	Громадська організація захисту та допомоги інвалідам «Джерело надії»
Координатор проекту:	<i>Ткачук Юлія Михайлівна</i>
Адреса організації:	<i>м. Гнівань, Вінницька обл.</i>
Контактні дані:	тел.: <i>096-689-67-26, 096-335-63-14;</i> e-mail: <i>ssmtuvrov2008@rambler.ru,</i> <i>tkachuk.yuliya@list.ru</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2,5 місяця</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Наша громадська організація отримала інформацію про оголошення конкурсу міні-грантів на проведення кампаній локальними громадськими організаціями у Вінницькій та Хмельницькій областях з реалізації міжсекторальних проектів для локальних коаліцій за участю НУО, місцевої влади та бізнесу і на загальних зборах членів організації було вирішено взяти участь у конкурсі. На початковій стадії ідея проекту була спонтанною та конкретно невизначеною, але проаналізувавши проблеми людей з функціональними обмеженнями (саме на них спрямована наша діяльність) ми визначили основні напрямки роботи в ході реалізації проекту.

Потреба у реалізації проекту була достатньо важливою оскільки незважаючи на те, що в нашому суспільстві проводиться багато заходів, щодо соціалізації та інтеграції людей з функціональними обмеженнями, досі існує ще багато невирішених проблем цієї категорії, основна з яких це неадекватне, зневажливе ставлення певних категорій громади до фізичних та психологічних вад. Тому наш проект був максимально спрямований на ближче знайомство «здорових» людей з «особливими». Невипадково також було обрано цільову аудиторію – Центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Джерело» м. Гнівань. По-

перше – Центр був створений за ініціативи нашої громадської організації, по-друге – на прикладі клієнтів Центру якнайкраще можна було донести до громади інформацію про життя та діяльність людей з особливими потребами.

Діяльність проекту ми розділили на сім етапів.

Діяльність 1. Організація та проведення прес-конференції проекту «Спілкуймося разом» за участю представників місцевих ЗМІ, міської влади, депутатів міської ради, працівників обласного та районного центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, лідерів громадських організацій, бізнес-структур, працівників Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Джерело», голови батьківського комітету Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Джерело»

Діяльність 2. Розробка концепції флаєру проекту «Спілкуймося разом», його видання та розповсюдження волонтерами проекту серед мешканців міста.

Діяльність 3. Розроблення концепції та видання буклету проекту «Спілкуймося разом».

Діяльність 4. Організація та проведення дводенного тренінгу спілкування «Коло друзів» для

представників місцевої громади та бізнес-структур, органів влади, педагогів навчальних закладів та учнів-активістів, батьків, що мають дітей інвалідів, працівників Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Джерело».

Діяльність 5. Організація роботи десятиденної творчої майстерні «Декорація» на базі Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Джерело» м. Гнівань та проведення майстер-класів у техниках: бісероплетіння, вишивка стрічкою, техніка йо-йо, виготовлення іграшок у техніці – помпони.

Діяльність 6. Організація виставок робіт клієнтів Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Джерело» на підприємствах, установах, організаціях міста: ВАТ «Гніванський кар'єр», ВАТ «Гніванський завод спеціалізобетон» (адміністративний корпус та фойє прохідної № 1), Поліклінічне відділення Гніванської міської лікарні, Гніванська міська рада.

Діяльність 7. Організація та проведення круглого столу за підсумками проекту «Спілкуймося разом», за участі представників місцевих ЗМІ, міської влади, депутатів міської ради, працівників

обласного та районного центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, лідерів громадських організацій, бізнес-структур, працівників Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями («Джерело»).

У процесі реалізації проекту «Спілкуймося разом» громадськість була задіяна максимально. Була розгорнута інформаційна кампанія проекту для інформування жителів міста про реалізацію проекту та можливість усіх бажаючих до нього приєднатися. В загальній кількості у заходах проекту взяли участь близько 200 громадян міста Гнівань, нерахуючи масу людей, які відвідали виставки робіт дітей та молоді з функціональними обмеженнями.

Головним досягненням проекту на нашу думку стало те, що ми отримали багато позитивних відгуків, знайшли людей, які готові допомагати, підтримувати дітей та молодь з функціональними обмеженнями, познайомили місто з чудовим світом краси та ширості. Ми зробили ще один великий крок назустріч розумінню та сприйняттю факту, що серед нас є люди, трішки інакші, але такі потрібні, талановиті, безмежно добрі. Це наше натхнення, це знання того, що життя, таке, яким ми його самі творимо.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Громада міста у процесі реалізації проекту отримала перш за все цінний досвід спілкування з дітьми та молоддю з особливими потребами під час проведених заходів, зокрема на комунікаційному тренінгу «Коло друзів», учасники проекту ознайомилися з виробами «особливих» людей, отримали знання на майстер-класах по створенню виробів у різних техніках рукоділля, багато хто зацікавився і приходить до нас надалі за консультаціями, порадами. Багато людей відкрили в собі почуття милосердя та доброти, Центр реабілітації «Джерело» отримав неймовірну кількість різноманітного матеріалу для рукоділля: нитки для вишивання та в'язання, бісер, тканину, стрічки тощо, від простих, пересічних громадян міста. Майстри міста в свою чергу запропонували свої ідеї та майстер-класи для працівників та клієнтів Центру реабілітації «Джерело».

Підприємці міста надали Центру реабілітації благодійну допомогу у вигляді нових меблів та аудіо-відео апаратури.

Завдяки проекту ми створили постійний рух у циклі: люди з особливими потребами-бізнес структури-влада-освітні структури-пересічні громадяни.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Проект «Спілкуймося разом» нашої організації дав перший досвід у реалізації грантових проєктів. Цей досвід є важливим, ми отримали нові знання, які в майбутньому стануть неоціненними для успішної роботи громадської організації захисту та допомоги інвалідам «Джерело надії».

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Проект «Спілкуймося разом» матиме своє продовження у жовтні 2011 року. Зараз готується підготовка до другого його етапу. Дія проєкту буде охоплювати жителів смт. Тиврів. Також планується третій етап проєкту дія якого поширюватиметься на усі населені пункти Тиврівського району.

Проект змінив та продовжує змінювати ставлення людей, що працюють у різних галузях, до людей, що мають вади, на добріше, чуйне, милосердне.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проєкту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Реалізацію проєкту ми оцінюємо позитивно. Звісно є речі, які б ми сьогодні зробили інакше, але з іншої сторони негативний досвід це теж досвід. Тому проаналізувавши свої помилки в майбутньому ми утримаємось від їх можливого повторення.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

Наші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах:

- Створити широке коло міжсекторної співпраці – це запорука успішної підтримки.
- Працювати у різних напрямках громадської діяльності – це шанс знайти нові знайомства та отримати нові знання.
- Працювати у рамках закону України та неписаного закону моральності та чесності – це незворотній процес до поставленої мети.

ПОСИЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІСЬКОЇ МЕРЕЖІ ЛІДЕРІВ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Назва організації:	Новокаховська міська громадська молодіжна організація «Перспектива»
Координатор проекту:	<i>Бойчук Оксана Леонідівна</i>
Адреса організації:	<i>м. Нова Каховка, Херсонська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: 066-208-30-45; e-mail: <i>ksena_boichuk@ukr.net;</i> <i>ngo-perspektiva.org.ua</i>
Термін реалізації проекту:	<i>3 місяці</i>

Аналіз проекту

Ідея проекту виникла після того, як члени нашої організації почали працювати із школярами з організації волонтерського руху, розвитку лідерських якостей. Поспілкувавшись з учнями, ми зрозуміли, що в місті є великий потенціал активної, творчої молоді, яка готова працювати на спільну справу і робити щось важливе для міста, громади, молоді. Тоді ми почали думати над формою роботи з учнівською та студентською молоддю і прийшли до висновку, що в кожному навчальному закладі діє учнівське або студентське самоврядування, однак в когось воно активно працює і є рушійною силою,

Опис проекту

а в когось воно є формально створеним. Тому ми вирішили об'єднати молодь, організувати спільні зустрічі, навчання, під час яких вони б мали можливість обмінюватись досвідом, думками, ідеями, планувати та реалізовувати власні ідеї. Тому ми написали проект, в якому передбачили навчання на тренінгах з розвитку лідерських навичок молодіжного активу міста, щоб зацікавити їх у спільній діяльності та координувати їх роботу на перших етапах. І це було правильне рішення, тому що міська мережа лідерів учнівського самоврядування продовжує активно діяти й до теперішнього часу змінивши назву

на «Міську раду учнівського самоврядування».

Ідея наступного проекту виникла під час однієї з робочих зустрічей з активістами міської мережі лідерів учнівського самоврядування, коли виникло усвідомлення того, що «з розмірів свого міста ми виростили» і потрібно розширювати контакти, шукати партнерів, запроваджувати нові ідеї, знаходити однодумців.

В рамках продовження діяльності мережі написано проект, в рамках якого було проведено цикл тренінгів з розвитку лідерських навичок, формування команди та навчальна поїздка в м. Тростянець з метою обміну досвідом з місцевими шкільними активістами, які створили дитячу раду та працюють подібним чином. В результаті поїздки вдалось налагодити контакти з молоддю з м. Тростянець, дізнатись про їх досвід співпраці з місцевою владою, можливості впливати на владу, представляти свої права та інтереси, кроки зі створення партнерства, проекти та ініціативи, які реалізує молодь. Результати поїздки були висвітлені на сторінках місцевих ЗМІ, обговорені на зустрічі з міським головою. В результаті реалізації проекту вдалось залучити спонсорську допомогу від міського голови В.І.Коваленко в розмірі 2000 грн на покриття витрат для поїздки,

а також активізувати місцеву активну молодь до нових дій, змотивувати їх до подальшої роботи. Так, за ініціативи МРУС (міська рада учнівського самоврядування) було написано звернення й зібрано підписи молоді міста до міського голови з пропозицією створити дитячу дорадчу раду, міську молодіжну раду, а також запровадити конкурс соціальних проектів. В результаті було створено міську молодіжну раду, до якої увійшли студентські та шкільні активісти. Це став перший дорадчий орган при міському голові, який є залучений до формування та реалізації місцевої молодіжної політики. Учасники проекту мали можливість вперше прийняти участь в реалізації проекту від написання до завершення, вирішуючи всі поточні питання, плануючи заходи проекту, співпрацюючи з владою, а головне – укріпити команду лідерів – активістів, надихнути на нові ідеї, здійснити позитивні зміни у своїй громаді.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Проєкт мав великий вплив на подальший розвиток саме молодіжної громади, тому що став першою неформалізованою та регламентованою роботою з молоддю в місті, коли до них прислухаються, їх ідеї реалі-

зуються, рішення приймаються демократично. Громада міста отримала «міцний хребет місцевої молоді» та діючу адаптовану модель по роботі з молодіжними лідерами, яку потім було взято за основу під час розробки обласної моделі роботи з шкільним самоврядуванням.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його -----писав і втілював в життя?

Тим, хто писав і втілював проект у життя, він дав значний і приємний досвід співпраці з однодумцями, цікаву, професійну та міцну молодіжну команду, з якою ми працюємо й досі, і яка є рушійною силою творення молодіжного життя в місті. А ще ми всі отримали нових і дуже важливих друзів та суспільне визнання в місті, оскільки співпрацюємо з міським головою, який став куратором його діяльності та допомагає у здійсненні ініціатив.

Чи мав проект своє продовження -----та які зміни він приніс?

Проєкт став своєрідною «бомбою» з довготривалими наслідками, серед яких найбільш важливими є:

- Об'єднання молоді міста та підвищення її професійного рівня;
- Запровадження ідей демо-

кратії, гласності в роботі з молоддю на основі прав людини;

→ Вироблення дієвого механізму роботи з молоддю, який був поширений серед інших районів області;

→ Обмін досвідом між шкільними та студентськими лідерами та спільне проведення широкомасштабних акцій (благодійних, соціальних, навчальних, лобювання питань, організація дозвілля, пошук фінансування на акції тощо)

→ Створення в місті за ініціативи молоді міської ради учнівського самоврядування (МРУС) як офіційного та найвищого шкільного органу до складу якого увійшли представники від всіх навчальних закладів шляхом проведення виборів. МРУС став офіційним та повноцінним об'єднанням завдяки наказу начальника відділу освіти, яка стала куратором та надала можливість офіційно впливати на життя шкільних колективів.

→ За ініціативою активістів МРУС була створена міська молодіжна рада при міському голові, яка мала право дорадчого органу у вирішенні молодіжних питань та реалізації молодіжних ініціатив;

→ Увійти до складу МРУС стало престижно та прикольно, тому що вони вирішували, планували та діяли, нерідко захищаючи права учнів у своїх навчальних закладах;

→ Перші випускники проекту стали головами студентських рад, старостами та продовжують й надалі працювати в команді; учасники отримали навички роботи з людьми, що допомогло їм обрати майбутні професії, визначитись з подальшим життєвим шляхом;

→ МРУС та міська молодіжна рада стали діючими організаціями, про діяльність яких знає влада та молодіжна громада;

→ Виробились свої традиції, серед яких акції «Новий рік без самотності», «Поділись яблуком з другом», звітно-виборча конференція, свято «Валентин і Валентина», а також міський зліт лідерів учнівського самоврядування. Хочеться відмітити те, що ця діяльність є досить демократичною і учні самі мають право вибору форми, ідеї, місця проведення, самі організують, домовляються, шукають фінансування, що є досить важливим для розвитку особистості та молоді.

→ Навчені активісти МРУС та студентського самоврядування влаштували відкриті акції непокори та виступали проти порушення демократичних прав як на рівні міста (порушено структуру утворення молодіжної ради), так і на рівні своїх навчальних закладів (порушення прав учнів, просуван-

ня своїх ідей у школах, відстоювання та захист прав учнів, участь в житті школи тощо).

→ Досить приємно було спостерігати за тим, як маленькі, скромні, часто закомплексовані учні перетворюються на справжніх лідерів, знаходять своїх друзів, підтримку та розуміння і з радістю йдуть після уроків, долаючи труднощі, на зустріч активу, тому що вони обрали цей шлях і несуть відповідальність за те, що тут відбувається. І це не просто формальність, для більшості з них це стало особистим переконанням, сенсом життя та життєвим покликанням.

→ Найбільш гарним результатом є те, що кожного року до нас приєднуються нові люди, нові ідеї, однак ідея проекту й досі продовжує жити і це є найбільшим показником успішної міні-ініціативи, яка переросла у велику справу покоління.

Як з сьогоднішньої перспективи оцінюєте реалізацію проекту? Чи є речі, які сьогодні зробили б інакше?

Проєкт є одним з довготривалих, цікавих та дійсно корисних не лише для організації, але й для молоді міста й самої громади, тому оцінюю його на відмінно і знаю, що в цього проекту

є минуле, є теперішнє і є майбутнє... Сьогодні, я все зробила б так само як і 5 років тому, і ті невелички помилки, перешкоди, які виникали на нашому шляху, нас навпаки об'єднували та надихали на нові перемоги.

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ...ініціативи у своїх громадах

Не бути байдужим, вірити в мольодь, давати їм більше свободи та вберігати від сторонніх впливів, особливо авторитарних та владних людей.

Назва організації:	Громадська Організація Інвалідів «Подолання»
Координатор проекту:	<i>Назмутдінов Кіріл Робертович</i>
Адреса організації:	<i>м. Армянськ, АР Крим</i>
Контактні дані:	e-mail: <i>ooi_preodolenie@mail.ru</i>
Термін реалізації проекту:	<i>2 місяці</i>

Аналіз проекту

Опис проекту

Ціллю реалізованого проекту була зміна громадської думки щодо людей з обмеженими можливостями, а також розвиток розуміння труднощів, з якими вони зустрічаються щодня. Ідея полягала в тому, щоб створити друковану продукцію, в якій розглядалися б найважливіші психологічні моменти пов'язані з життям людей з інвалідністю та проведення в подальшому ряду просвітницьких лекцій.

В рамках проекту проведено лекції для підприємців міста, представників влади, студентів університету. Під час цих заходів розглянуто наступні аспекти: попередження травм і перша допомога, інваліди і суспільство, техніка переміщення людей з інвалідністю, толерантність, досягнення людей з інвалідністю, волон-

терство, універсальний дизайн, філософія незалежного життя, проблеми в суспільстві.

В результаті, по проведенню заходів, спостерігається більш тісне і доброзичливе спілкування з владою щодо питань людей з інвалідністю і з деякими підприємцями з приводу їхнього працевлаштування.

Після проведення лекцій для студентів декан університету запропонував випрацювати план для постійних занять по вивченню і розгляду питань пов'язаних з людьми з інвалідністю.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Спостерігається зацікавленість студентів та решти учасників проекту проблематикою людей з обмеженими можливостями.

Думки зійшлися на тому, що громадськість хотіла б допомагати людям з обмеженими можливостями брати рівноправну участь в суспільному житті, але брак інформації не дозволяє орієнтуватися в їхніх проблемах.

**Що на Вашу думку
дав проект тим, хто його
писав і втілював в життя?**

Проєкт дав досвід реалізації проєктів, а також можливість оцінити потребу суспільства в інформації стосовно людей з інвалідністю. Його реалізація допомогла отримати нові зв'язки і знайомства.

**Чи мав проєкт
своє продовження**

-----та які зміни він приніс?

Заклучено договір про співпрацю з університетом, в якому навчаються майбутні соціальні педагоги. Створена група волонтерів, що дало можливість реалізувати інші проєкти.

**Як з сьогоднішньої
перспективи оцінюєте
реалізацію проєкту?**

**Чи є речі, які сьогодні
-----зробили б інакше?**

Думаю, ні. Цілі, які ставив перед собою проєкт, досягнуті.

**Ваші поради тим,
хто хоче втілювати
ініціативи у своїх громадах.**

«Перемагають лише ті, які змагаються.» **А. Сен-Жюст**

МАЙДАНЧИК ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП «ВЕСЕЛА ЛЕВАДА»

Назва організації:	Громадська організація «Чисті джерела»
Координатор проекту:	<i>Лисенко Галина Михайлівна</i>
Адреса організації:	<i>с. Валки, Чернігівська обл.</i>
Контактні дані:	тел.: 063-165-55-79 (Лисенко Галина Михайлівна), 050-200-59-65 (Кондейкіна Галина Василівна), 099-731-70-35 (Чміль Людмила Іванівна); e-mail: vg-kon@meta.ua
Термін реалізації проекту:	<i>1,5 місяця</i>

Аналіз проекту

Ідея участі в проекті виникла з подачі заступника голови Прилуцької райради Синенка Миколи Григоровича, який опікується соціальними проектами Прилуцького району, приймає активну участь в громадському житті села. Чому вирішили будувати саме дитячий майданчик? Бо в 2012 році при Валківській ЗОШ планується відкриття дошкільної дитячої установи а також для проведення дозвілля дітей різних вікових груп на ігровому майданчику «Весела левада».

В результаті реалізації проекту «Весела левада» було облаштовано прилеглу територію:

- Розчистка території майданчику,
- Побудова дитячих гірок;

Опис проекту

- Млина-альтанки;
- Гойдалок;
- Грибка з пісочницею;

В роботах по встановленню і облаштуванню об'єктів майданчика приймали активну участь батьки, діти мали змогу спілкуватись, приймали участь в обговоренні планування майданчика.

Значну допомогу в реалізації проекту надав депутат районної ради Черніков Павло Іванович.

Територія майданчику «Весела левада» знаходиться на перехрессті туристичних маршрутів зеленого туризму, які розроблені і діють на території Валківської сільської ради і його можна буде використовувати для відпочинку туристів. Реалізація

задуманого проекту вирішила такі проблеми:

- Організація дозвілля дітей;
- Оздоровлення діток;
- Благоустрій села;
- Сприяння розвитку зеленого сільського туризму.

У Вашій оцінці, що дав проект громаді?

Проект показав, що спільними зусиллями можна виконати значний об'єм робіт. Такі проекти згуртовують громаду і дають можливість реалізувати плани, які не можна здійснити коштом тільки місцевого бюджету.

Що на Вашу думку дав проект тим, хто його писав і втілював в життя?

Це свого роду тренінг, втілення теорії в практику, задоволення від виконаної роботи.

Чи мав проект своє продовження та які зміни він приніс?

Звичайно, є багато проектів, які потрібно реалізувати. Проект «Весела левада» – довгостроковий. Не втілена в життя мрія про «Парк друїдів». Хоча на території сільської ради дітьми висаджено багато тюльпанів, нарцисів, насадили берези, бузок, верби – біля козацької криниці «Надія».

Ваші поради тим, хто хоче втілювати ініціативи у своїх громадах.

1. Співпраця з місцевим керівництвом:
2. Бажання сільських голів надати допомогу ГО:
3. Пошук спонсорів:
4. залучення жителів села до співпраці, спонукати не стояти осторонь громадського життя села.

Поради тим, ХТО ХОЧЕ ВТІЛЮВАТИ В ЖИТТЯ СВОЇ ІНІЦІАТИВИ

Виявляйте соціально-значущі проблеми і знаходьте шляхи і методи зниження їх напруги. Спробувати почати з того, щоб скопіювати цей проект, а в процесі виконання у вас з'являться свої корективи і нові ідеї.

- Створити широке коло міжсекторної співпраці – це запорука успішної підтримки.
- Працювати у різних напрямках громадської діяльності – це шанс знайти нові знайомства та отримати нові знання.
- Працювати у рамках закону України та неписаного закону моральності та чесності – це незворотній процес до поставленої мети.

Для успішної реалізації проекту треба використовувати усі можливі й неможливі методи інформування та залучення громади до вашої діяльності: від простих оголошень-афіш в людних місцях (магазинах, поштових відділеннях, сільських радах) до особистих бесід з представниками цільової групи, від представлення інформації в друкованих ЗМІ до використання соціальних мереж та сайтів.

Це корисно і цікаво. Намагайтеся більше співпрацювати з місцевими органами влади. Така робота привертає увагу громадськості, державних і недержавних організацій, дає поштовх для подальшого обговорення, в тому числі ЗМІ.

Радимо всім небайдужим до життя своєї громади не чекати, поки ситуація зміниться сама собою. Виявляйте проблеми, на вирішення яких готові працювати. І на своєму досвіді, ми переконались, що завжди знайдуться небайдужі люди, готові допомагати, а хто як не активісти громадських організацій візьмуть на себе функції їх об'єднання в єдину команду та підтримки.

Виконання громадських ініціатив дарує радість і вносить в життя світло і любов до людей. Не відмовляйте собі у цьому задоволенні.

У будь-кому містечку чи селі можна знайти ті місцеві особливості, які нададуть поштовх розвитку. Це можуть бути можливості зеленого чи сільського туризму, чи історична та культурна спадщина, чи зацікавленість бізнесу у розвитку цього регіону.

Потрібно чітко знати, чого хочете і яким чином будете це робити. Потрібно мати ініціативну та активну робочу групу. Та найактивніше залучати громадськість до окресленого процесу.

Не бути байдужим, вірити в молодь, давати їм більше свободи та вберігати від сторонніх впливів, особливо авторитарних та владних людей. «На прес-конференцію к звам надо приходить подготовленными...». І в громадську діяльність також...

1. Співпраця з місцевим керівництвом
2. Бажання сільських голів надавати допомогу ГО
3. Пошук спонсорів
4. Залучення жителів села до співпраці, спонукати не стояти осторонь громадського життя села.

**Перемагають лише ті, які змагаються.
А. Сен-Жюст**

Робити перші кроки й вірити в успіх. Постійно рухатися вперед. Пам'ятати, що зміни починаються з кожного особисто. «Краще запалити свічку, ніж проклинати темряву»

Не боятися труднощів, залучати до участі в роботі організації всіх зацікавлених вашою діяльністю осіб, незалежно від їхнього віку, соціального стану і т.д., прагнути максимального виявлення і реалізації здібностей і професійних навиків кожного, хто бере участь в громадській діяльності.

Бути цілеспрямованими, йти вперед, щоб досягати більш високих вершин, не думати про те, що щось може не вийти, а діяти, діяти і ще раз діяти.

А тим, хто хоче втілювати ініціативи в своїх громадах, **ПОРАДИМО**: більше рішучості, активності, а головне – бажання, – і все вийде. Навіть, якщо спочатку не буде підтримки, то після реалізації хоча б одного проекту вас визнають і запропонують співпрацю. Будьте впевнені! Успіхів і високих досягнень!

Дякуємо усім організаціям, які надали матеріали для цієї збірки

1. Ініціативна група «Відродження» (м. Ічня, Чернігівська обл.)
2. Вінницька обласна громадська організація молоді з обмеженими фізичними можливостями «Гармонія» (м. Вінниця, Вінницька обл.)
3. Міська молодіжна громадська організація «Інститут громадського розвитку «Ортега-і-Гасет» (м. Токмак, Запорізька обл.)
4. Білозерський районний осередок Херсонської обласної молодіжної громадської організації «Молодіжний центр регіонального розвитку» (сmt. Білозерка, Херсонська обл.)
5. Херсонський міський Центр молодіжних ініціатив «Тотем» (м. Херсон, Херсонська обл.)
6. Чаплинський районний осередок Ліги соціальних працівників України (сmt. Чаплинка, Херсонська обл.)
7. Хмельницька обласна громадська організація Фонд Сталого Розвитку «Стара Волинь» (сел. Гриців, Хмельницька обл.)
8. Доманівська центральна районна бібліотека – ініціативна група «Надія» (сmt. Доманівка, Миколаївська обл.)
9. Кримський республіканський заклад «Соціальний гуртожиток для дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківської опіки № 1» (м. Джанкой, АР Крим)
10. Одеська обласна громадська організація «Будяцьке січове козацьке військо» (м. Білгород-Дністровський, Одеська обл.)
11. Асоціація підприємців Балтського району Одеської області (м. Балта, Одеська обл.)
12. Хмельницька районна громадська організація «ПРАВО» (м. Хмільник, Вінницька обл.)
13. Станиця «Білгород» Пласту – НСОУ (м. Білгород-Дністровський, Одеська обл.)

14. Доманівська районна дитяча громадська асоціація «Чиста вода» (сmt. Доманівка, Миколаївська обл.)
15. Молодіжна організація студентів «Новий час» (м. Конотоп, Сумська обл.)
16. Щолкінський центр соціальної допомоги Всеукраїнської профспілки працездатних інвалідів (м. Щолкіне, АР Крим)
17. Громадська організація захисту та допомоги інвалідам «Джерело надії» (м. Гнівань, Вінницька обл.)
18. Новокаховська міська громадська молодіжна організація «Перспектива» (м. Нова Каховка, Херсонська обл.)
19. Громадська Організація Інвалідів «Подолання» (м. Армянськ, АР Крим)
20. Громадська організація «Чисті джерела» (с. Валки, Чернігівська обл.)

Stowarzyszenie Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne

(Товариство Східноєвропейський демократичний центр)

ul. Nowy Świat 23/25 lok. 30

00-029 Warszawa

Польща

www.eedc.org.pl

Молодіжна організація «Нова генерація»

вул. 9 Січня, 28, офіс 28,

м. Херсон 73025

Україна

www.youthspace.org.ua